

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo
visokošolskega programa

SANKCIJA

Kandidatka: Karmen Golčman
Številka indeksa: 04032732

Mentorica: dr. Alenka Kuhelj

Ljubljana, december 2008

POVZETEK

Za pojem sankcija v splošnem pogovornem jeziku uporabljamo besedo kazen, ki se izreče za kakršnokoli kaznivo dejanje ali prekršek. Sankcijo oz. kazen lahko izrečemo samo kazensko odgovorni osebi.

V diplomski nalogi sem obravnavala vrste sankcij, ki jih poznamo za polnoletne osebe in za mladoletne osebe, ki so storile kaznivo dejanje kot mlajši in kot starejši mladoletniki. Sankcije za polnoletne in mladoletne osebe se med seboj razlikujejo, vendar pa so si med seboj tudi podobne, npr. zapor in denarna kazen.

Raziskovala sem tudi v kakšnem obsegu pri nas uporabljajo določeno vrsto sankcije. Ko sem npr. pridobljene podatke za mladoletne osebe primerjala v obdobju od leta 2000 do 2006, sem našla podatek, da je sankcija nadzorstvo organa socialnega varstva najpogostejša uporabljena sankcija za mladoletne osebe v obravnavanem obdobju.

Ključne besede: kazenska sankcija, kaznivo dejanje, prekršek, polnoletne osebe, mladoletne osebe, zaporna kazen, denarna kazen.

ZUSAMMENFASSUNG

Für den Begriff Sanktion wird in der allgemeinen Umgangssprache das Wort Strafe benutzt, die für irgendeine Straftat oder Verstoß ausgesprochen wird. Die Sanktion oder die Strafe darf nur einer schulfähigen Person ausgesprochen werden.

In der Diplomarbeit werden die Sanktionsarten behandelt, die wir für die volljährigen und für die minderjährigen Personen kennen, die eine Straftat als jüngere und als ältere Minderjährigen begangen haben. Die Sanktionen für die volljährigen und für die minderjährigen Personen unterscheiden sich untereinander. Sie sind aber untereinander auch ähnlich, wie z. B. die Haft, die Geldstrafe.

Es wird auch untersucht, in welchem Umfang bei uns bestimmte Sanktionsart gebraucht wird.

Z. B. Als ich die erworbenen Daten für die minderjährigen Personen in den Jahren 2000 bis 2006 untereinander verglichen habe, konnte ich feststellen, dass die Sanktion der Aufsicht des Sozialschutzorgans die meist gebrauchte Sanktion für die minderjährigen Personen in der Zeit der Verhandlung ist.

Schlüsselwörter: die Strafsanktion, die Straftat, der Verstoß, die volljährigen Personen, die minderjährigen Personen, die Freiheitsstrafe, die Geldstrafe.

KAZALO

POVZETEK.....	ii
ZUSAMMENFASSUNG.....	iii
1 UVOD	1
2 POJEM SANKCIJE.....	3
2.1 POMEN SANKCIJE.....	3
2.2 RAZVOJ SANKCIJE.....	4
2.3 NAMEN SANKCIJ.....	5
3 SANKCIJE ZA KAZNIVA DEJANJA	7
3.1 KAZNI.....	7
3.2 OPOZORILNE SANKCIJE.....	10
3.2.1 Pogojna obsodba.....	10
3.2.2 Pogojna obsodba z varstvenim nadzorstvom	12
3.2.3 Sodni opomin	12
3.3 VARNOSTNI UKREPI	14
4 SANKCIJE ZA PREKRŠKE	17
4.1 GLOBA.....	18
4.1.1 Uklonilni zapor	19
4.2 OPOMIN.....	20
4.3 KAZENSKÉ TOČKE V CESTNEM PROMETU S PRENEHANJEM VELJAVNOSTI VOZNIŠKEGA DOVOLJENJA IN PREPOVEDJO UPORABE VOZNIŠKEGA DOVOLJENJA	21
4.4 PREPOVED VOŽNJE MOTORNEGA VOZILA	22
4.5 IZGON TUJCA IZ DRŽAVE	23
4.6 ODVZEM PREDMETOV	23
5 SANKCIJE ZA DISCIPLINSKE KRŠITVE.....	24
6 SANKCIJE ZA CIVILNE DELIKTE.....	25
6.1 PREMOŽENJSKA ŠKODA.....	26
6.2 NEPREMOŽENJSKA ŠKODA.....	27
7 SANKCIJE ZA MLADOLETNIKE	28
7.1 UKOR.....	30
7.2 NAVODILA IN PREPOVEDI	30
7.3 NADZORSTVO ORGANA SOCIALNEGA VARSTVA.....	34
7.4 ODDAJA V VZGOJNI ZAVOD	35
7.5 ODDAJA V PREVZGOJNI DOM	35
7.6 ODDAJA V ZAVOD ZA USPOSABLJANJE.....	36
7.7 MLADOSTNIŠKI ZAPOR.....	37
7.8 DENARNA KAZEN ZA MLADOLETNIKE	39
8 IZREKANJE SANKCIJ ZA MLADOLETNE OSEBE.....	41
8.1 IZREKANJE KAZENSKIH SANKCIJ POLNOLETNIM, KI SO STORILI KAZNIVO DEJANJE KOT MLAJŠI MLADOLETNIKI.....	41

8.2 IZREKANJE KAZENSKIH SANKCIJ POLNOLETNIM, KI SO STORILI KAZNIVO DEJANJE KOT STAREJŠI MLADOLETNIKI	42
9 IZVRŠEVANJE KAZENSKIH SANKCIJ	43
9.1 NAČELA ZA IZVRŠEVANJE KAZENSKIH SANKCIJ	43
9.1.1 Načelo zakonitosti	43
9.1.2 Načelo humanosti.....	44
9.1.3 Načelo prevzgoje in resocializacije	44
9.1.4 Načelo individualizacije	44
9.2 IZVRŠEVANJE KAZNI IN PREKRŠKOV	45
9.3 IZVRŠEVANJE OPOZORILNIH SANKCIJ.....	46
9.4 IZVRŠEVANJE VARNOSTNIH UKREPOV	46
9.5 IZVRŠEVANJE VZGOJNIH UKREPOV	47
10 ZAKLJUČEK.....	49
LITERATURA	51
VIRI.....	52
SEZNAM TABEL IN GRAFOV	54
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV	55
IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA.....	56

1 UVOD

Z diplomsko nalogo želim prikazati katere vrste sankcij in v kakšnem obsegu jih pri nas poznamo. Namen tega diplomskega dela je predvsem predstaviti področje sankcij, ki veljajo in jih uporabljamo pri nas. Slednjega sem se lotila s statističnim prikazom gibanja sankcij v Sloveniji. Ker je na področju kazenskega prava in seveda prava nasploh vsako stvar najprej potrebno definirati, sem zbrala osnovne pojme glede same sankcije in njenega pomena, ter razvoj in namen sankcij.

Diplomsko delo je razdeljeno v šest vsebinskih sklopov, v okviru katerih sem v posameznih poglavjih in podpoglavjih predstavila vsebino obravnavane teme.

V prvem delu so opredeljene sankcije, ki jih poznamo za kazniva dejanja. Za polnoletne osebe se uporabljajo kazni, ki jih kazenski zakonik razvršča v tri skupine, in sicer na zapor, denarno kazen in prepoved vožnje motornega vozila. Druga vrsta sankcij, ki se uporabljajo za polnoletne osebe so opozorilne sankcije, kjer gre predvsem za pogojno obsodbo in sodni opomin. Ker obstaja tudi nevarnost, da bo obsojeni storilec kazniva dejanja tudi ponavljal je kazenski zakonik uvedel tudi varnostne ukrepe, ki veljajo prav tako za polnoletne storilce kaznivih dejanj.

V drugem vsebinskem sklopu pa so predstavljene sankcije za prekrške, kjer poznamo več različnih vrst sankcij oz. kazni. Ena izmed temeljnih vrst sankcij za storjeni prekršek je globa, ki se lahko predpiše v razponu ali v določenih zneskih. Pri tem sem se srečala tudi s uklonilnim zaporom. V nadaljevanju tega sklopa sem opredelila tudi druge vrste sankcij, ki veljajo za prekrške, kot so opomin, kazenske točke v cestnem prometu s prenehanjem veljavnosti voznškega dovoljenja in prepovedjo uporabe voznškega dovoljenja, prepoved vožnje motornega vozila, izgon tujca iz države in odvzem predmetov.

Tretji vsebinski sklop je namenjen sankcijam za disciplinske kršitve, kjer sem se srečala z novo obliko sankcije, in sicer z začasno prepovedjo opravljanja določene dejavnosti ali celo izgube lastnosti člana kolektiva, kot je npr. prenehanje delovnega razmerja. Poleg te sankcije poznamo tudi opomin in denarno kazen. Sankcije za disciplinske kršitve se izrekajo disciplinsko odgovornim osebam.

V četrtem vsebinskem sklopu sem prikazala sankcije za civilne delikte, kjer gre predvsem za škodo, ki je posledica civilnih kršitev in pogodbenih obveznosti. Škoda je lahko premoženjska ali nepremoženjska. Cilj teh sankcij je, da se vzpostavi stanje kakršno je bilo pred škodnim dogodkom. To je zlasti pomembno pri premoženjski škodi. Pri nepremoženjski škodi, pa je potrebna denarna odškodnina za povzročene psihične bolečine, škodo povzročeno dobremu imenu, povzročitev strahu ipd.

Peti vsebinski sklop govori o sankcijah, ki lahko prizadenejo mladoletne osebe. Te sankcije se mi zdijo zelo pomembne, kajti namen teh sankcij je zagotovilo, da mladoletnik v prihodnje ne bo ponavljal kaznivih dejanj. Pri tem je zelo pomembno

da se z varstvom in s pomočjo, z nadzorstvom nad njimi, njihovim strokovnim usposabljanjem in razvijanjem njihove osebne odgovornosti zagotovijo njihova vzgoja, prevzgoja in pravilen razvoj. Te sankcije zato delimo v dve skupini: v zavodske in nezavodske sankcije oziroma ukrepe na prostosti. Z enimi in drugimi ukrepi želimo torej zagotoviti mladoletnikovo normalno razvijanje in ga opozoriti na nepravilnost njihovega ravnanja. Med nezavodske ukrepe štejemo ukor, navodila in prepovedi ter nadzorstvo organa socialnega varstva, med zavodske pa oddajo v vzgojni dom, v prevzgojni dom in v zavod za usposabljanje, kjer so potrebni trajnejši vzgojni, prevzgojni ali zdravstveni ukrepi in njegova popolna ali delna izločitev iz dotedanega okolja.

Zanimiva se mi zdi tudi raziskava o tem katere vrste sankcij za mladoletnike so bile v obdobju od leta 2000 do 2006 najpogosteje in največkrat izrečene.

Poleg vseh prej naštetih ukrepov za mladoletne osebe, pa poznamo tudi t.i. mladostniški zapor in denarno kazen za mladoletnike, ki se sme izreči tistemu mladoletniku, ki ima že svoje dohodke.

V zadnjem oz. šestem vsebinskem sklopu sem predstavila izrekanje in izvrševanje kazenskih sankcij. Na splošno velja, da se sme sankcija izreči samo kazensko odgovornemu storilcu kaznivega dejanja, ki je polnoleten. Praviloma pa se sme izreči tudi storilcu, ki je bil v času kaznivega dejanja mladoleten samo takšna kazenska sankcija, kakršna je predvidena za mladoletnike.

Izvrševanje kazenskih sankcij pa pozna tudi vrsto načel, ki sem jih predstavila v poglavju načela za izvrševanje kazenskih sankcij. Pri obravnavanju izvrševanja kazenskih sankcij sem se uprla za Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, ki zelo podrobno predvideva izvršitev posamezne vrste sankcije.

2 POJEM SANKCIJE

Beseda sankcija izvira iz latinske besede sancio, ki pomeni predpisati, potrditi ali prepovedati s kaznijo. Beseda sankcija v slovarju slovenskega knjižnega jezika pomeni neko pravno posledico za določeno protipravno ravnanje.

Definicija sankcije pravi, da je sankcija prisilni ukrep v obliki odvzema ali omejitve določenih pravic posamezniku, ki je ugotovljeno posegel v pravno vrednoto oziroma dobrotno, zavarovano s kazenskim pravom, torej storil kaznivo dejanje.

Sankcija je sklepni del popolnega splošnega in abstraktnega pravega pravila. Običajno ob uporabi pojma pravna sankcija mislimo na negativne, neprijetne posledice oziroma ukrepe, ki naj zadenejo storilce pravnih kršitev. Poglavitna značilnost pravne sankcije je, da je vnaprej določena in da je vnaprej predviden tudi postopek, v katerem pristojni državni organ odloča ali gre za pravno kršitev in da glede na to odredi ustrezno pravno posledico. Preozko je, če pravno sankcijo izenačujemo le s kaznimi, ki naj zadenejo kršitelje primarnih dispozicij. Sankcija kot sekundarna pravna posledica je že v tem, da pristojni državni organ oblastno, avtoritativno ugotovi, kakšna so upravičenja in obveznosti strank in da so ta upravičenja in obveznosti tudi prisilno izvršljiva. (Pavčnik, 1997, str. 61)

Vsaj pojmovno pa pravna sankcija vključuje tudi pozitivne ukrepe (vzpodbude, nagrade), ki so namenjeni tistemu, ki je ravnal v skladu z dispozicijo. Taki ukrepi so npr. subvencioniranje določene dejavnosti, davčne oprostitve in druge finančne olajšave ter nagrade za želena obnašanja. Te vrste pravnih sankcij so razmeroma redke.

2.1 POMEN SANKCIJE

Beseda sankcija ima dva temeljna (nasprotujoča si) pomena. Prvi se nanaša na pravno posledico bodisi v smislu kazni zaradi kršitve predpisa, pogodbe ali dogovora (npr. pravna ali družbena sankcija, mednarodna sankcija, kazenska sankcija) bodisi v smislu kazenske določbe, ki je del abstraktnega splošnega pravnega pravila, praviloma poleg dispozicije in hipoteze. Drugi pomen besede sankcija je slovesna potrditev (npr. zakona, pogodbe), odobritev ali uzakonitev. V tem zadnjem smislu se ta pojem, vsaj v slovenščini, uporablja redkeje. Podobno velja za glagol sankcionirati, ki pomeni določiti pravne posledice za neko protipravno ravnanje ali pa slovesno potrditi, uzakoniti ali priznati zakonsko veljavo, kaj odobriti ali dovoliti.

V angleščini je beseda sanction podobno dvoumna. V verodostojnih pravnih slovarjih je samostalnik sanction opredeljen kot: 1. uradna odobritev ali dovoljenje; 2. del pravne norme, ki določa kazen za nespoštovanje prepovedi oziroma zapovedi, vsebovanih v tej pravni normi, ali nagrado za njihovo spoštovanje; 3. kazen ali prisilni ukrep, ki je posledica kršitve prepisa ali zapovedi; 4. v mednarodnem pravu ekonomski ali vojaški prisilni ukrep ene ali več držav proti drugi državi zaradi političnih razlogov, da bi prisilili to državo da spoštuje mednarodno pravo.

Glagol to sanction pa pomeni: 1. odobriti, dovoliti ali podpreti; 2. ratificirati ali potrditi; 3. kaznovati. Beseda sanction ima torej v angleščini dva temeljna, nasprotujoča si pomena. Na eni strani se nanaša na odobravanje, dovoljenje torej na nekaj pozitivnega, na drugi pa na kaznovanje, ki je posledica neodobravanja oziroma prepovedovanja, in je vedno negativno. (Skubic, 2006, str. 34)

Kazenskoopravne norme imajo dve sestavini. Prva od njih je dispozicija druga pa sankcija. V kazenskem pravu je to kazenska sankcija oziroma še natančneje kazen. Kazenska sankcija, ki je v našem kazenskem zakoniku predpisana za posamezno kaznivo dejanje, je vedno samo kazen. Sistemi, ki jih imenujemo kaznovalni sicer poznajo tudi druge vrste kazenskih sankcij, toda te praviloma niso predpisane za posamezna kazniva dejanja, temveč jih smejo sodišča uporabiti v konkretnih primerih namesto ali poleg kazni, ob posebnih pogojih, ki so določeni v splošnem delu kazenskega zakonika. Naš zakonik in večina tujih zakonodaj sprejema sistem relativno predpisanih kazni. To pomeni da kazni niso predpisane absolutno, marveč v razponu, ki poskuša zajeti vse primere tistega kaznivega dejanja, kakor bi se utegnili pojaviti v življenju, se pravi od najlažjih do najhujših. Zaradi tega so kazni pogosto predpisane tudi alternativno, tako da ponuja zakonik sodiščem možnost izbire med dvema vrstama kazni npr. denarna kazen ali zapor. (Bavcon in Šelih, 1996, str. 158)

V sistemu kazenskih sankcij kazensko pravo poudarja tudi pravičnost kazenskih sankcij. Pravičnost kot funkcija kazenskih sankcij vnaša v kazensko pravo etična in moralna pravila, ker opravičuje uporabo kazenskih sankcij le tedaj, če in kolikor je to nujno potrebno za obstoj družbe. Uporaba kazenskih sankcij brez tega pomembnega vsebinskega merila bi pomenila uporabo prisilnih sredstev v primerih ali pa v obsegu, ko to ne bi bilo upravičeno. (Bavcon in Šelih, 1996, str. 297)

2.2 RAZVOJ SANKCIJE

Prvotni pomen sankcije je bil precej drugačen od današnjega. Sankcija je bila zakon ali dekret, predvsem cerkveni dekret, pozneje svečana zaobljuba oziroma del zaobljube, ki je bil obvezujoč, danes pa jo, ne le v pravu, povezujemo predvsem s kaznovanjem.

Od prvih začetkov človeške skupnosti, ves čas razvoja družbe pa vse do danes so uporabljali zoper storilce kaznivih dejanj sankcije prisilne vsebine, ki so se najprej kazale kot kazen in se kasneje preoblikovale v širši pojem kazenskih sankcij. Kazni so uporabljali v vseh razvojnih oblikah družbe in v vseh družbenih ureditvah. Bile so in so še danes sredstvo za zagotavljanje obstoja določene družbe, za varstvo njenih temeljnih vrednot in v skrajni posledici pomenijo zadnje sredstvo za zagotavljanje družbenega, ekonomskega, političnega in pravnega sistema. Čeprav je v zgodovini in tudi danes služila tudi varstvu določenega ekonomskega in pravnega sistema, mora hkrati služiti širšim interesom družbe in varovati tiste pravne dobrine, ki jih priznava vsa družba.

Gledano v zgodovinski perspektivi so kazni imele v prvih oblikah družbenega življenja človeka obliko maščevanja oškodovanca, pomenile pa so tudi simbolično sredstvo za pomiritev zla, povzročene s kršitvijo. Najzgodnejši pravni viri poznajo kazen kot sredstvo javnega prava. Za Evropo je mogoče reči, da se je kazen kot javnopravna kategorija oblikovala zlasti v rimskem pravu in se odtod prenesla dalje. Kazni (in v novejšem času kazenske sankcije) predstavljajo tudi tisti del kazenskega prava, ki se je najbolj razvijal in doživljal največ sprememb. Vendar je temeljna funkcija kazni ostala enaka: kazen je bila in ostaja poglavitno in najpogostejše sredstvo družbenega reagiranja na kazniva dejanja.

Z nastankom države ter prvih pisanih pravnih pravil o kaznivih dejanjih, se oblikujejo tudi prve oblike prisilnih ukrepov zoper kršilce.

Dolga stoletja je bila kazen edina oblika kazenskih sankcij. V različnih obdobjih razvoja človeške družbe najdemo različne oblike kazni. Sprva so poznali predvsem smrtno kazen in telesne kazni, ki so bile zelo krute, ter kazni na časti. Zgodovina razvoja kazni pa kaže, da so se kazni sčasoma humanizirale. Prostostne kazni, ki so zamenjale telesne kazni, pomenijo prvi korak v tej smeri. Spoznanje, da je delo med prestajanjem prostostne kazni mogoče uporabiti tudi v prevzgojni in resocializacijski namen, pa je bil dosežek novejše dobe. (Bavcon in Šelih, 1996, str. 294)

2.3 NAMEN SANKCIJ

Namen kazenskih sankcij je mogoče razbrati iz tega, za kakšen sistem sankcij se je posamezni kazenskopravni sistem opredelil, in po tem, kako je opredelil posamezne vrste sankcij.

Temeljni namen kazenskih sankcij je zagotovitev varstva pred kaznivimi dejanji. Za doseganje tega namena morajo kazenske sankcije delovati v dveh smereh:

1. kot **represivni ukrepi** pomenijo povzročitev takega ali drugačnega zla storilcu kaznivega dejanja;
2. kot **preventivni dejavnik**, ki se kaže v težnji, da bi z njim dosegli tako cilje generalne kot tudi specialne prevencije.

Slovenski kazenski zakonik namena kazenskih sankcij izrecno ne določa, iz načina, kako so oblikovane posamezne vrste kazenskih sankcij, pa je vendarle mogoče razbrati tudi njihov namen. Namen kazenskih sankcij je zatiranje in preprečevanje takih dejavnosti, ki kršijo ali ogrožajo pravne dobrine, zavarovane s kazensko zakonodajo. Iz tega izhaja, da je eden izmed namenov kazenskih sankcij varovati družbo pred kaznivimi dejanji. (Bavcon in Šelih, 1996, str. 301)

Z vidika namenov kazenskih sankcij je mogoče vzpostaviti bolj koherenten sistem kaznovanja na več načinov: eden najpreprostejših je določiti samo en namen, kar pa je glede na raznolikost kaznivih dejanj in njihovih storilcev povsem nesprejemljivo in bi lahko vodilo k izjemno hudi zaostitvi kaznovalne politike in povečani represiji. Mogoče pa je določiti, da ima za določene skupine kaznivih dejanj posamezen

namen večji pomen oziroma ga morajo sodišča upoštevati kot poglobitnega: tako je verjetno pri kaznivih dejanjih z elementom koristoljubnosti primerneje uporabiti ratributivne in generalnopreventivne namene, pri kaznivih dejanjih zoper varnosti javnega prometa pa posebne preventivne.

Vsak namen kaznovanja, ki ga sodišče upošteva, mora biti v skladu za načelom pravičnosti sojenja, ki zahteva procesno in materialnopravno poštenost in s splošnim načelom pravne države, da mora biti sankcija sorazmerna teži kršitve.

Generalno preventivna funkcija kazni kot moralna obsodba kaznivega dejanja in kot grožnja možnim storilcem kaznivih dejanj je danes ena izmed temeljnih funkcij, ne le kazni, temveč kazenskih sankcij nasploh. V sodobnem kazenskem pravu pa dobiva dodatno vsebino s tem, da skušamo s pomočjo kazenskih sankcij doseči tudi krepitev družbene morale in vplivati na razvoj družbene odgovornosti in discipline ljudi.

Specialno preventivna funkcija kazni je v današnjih razmerah ena izmed funkcij kazenskih sankcij, toda iz grobe oblike povzročanja trpljenja in strahu pred kaznijo se je razvila v celovito obravnavanje storilca kaznivega dejanja, ki je usmerjena v to, da se doseže njegova resocializacija. Specialno preventivne funkcije kazni ne razumemo kot le zastraševanje in nasilje zoper obsojenca, temveč kot sistem ukrepov za izvrševanje kazenskih sankcij. Namen teh ukrepov je odvrniti od ponovne storitve kaznivih dejanj, cilj sistema ukrepov pa je vrnitev storilca v družbo, v kateri bo sposoben prevzemati obveznosti in uživati pravice v skladu s splošnimi sprejetimi pravili o sožitju med ljudmi in torej tako, da ne bo znova storil kaznivih dejanj. (Bavcon in Šelih, 1996, str. 297)

Namen pravnih sankcij:

- a) retribucija** (povračilnost): kazen je v določenem pomenu povračilo za zlo, ki ga je storilec povzročil. Moderno pravo ne pozna klasičnih retributivnih sankcij, ki bi ustrezale načelu »zob za zob«. V naravi kazni vendarle ostaja, da se vrača zlo s prisilnimi ukrepi (npr. z zaporom ali denarno kaznijo).
- b) prevencija** (preprečevanje): zanj je značilno, da je obrnjen v prihodnost in skuša kazen oblikovati tako, da bi bilo z njo v bodoče mogoče preprečiti nova kazniva dejanja. Za varnostne ukrepe je značilno, da pri njih prevladuje namen preprečevati kazniva dejanja v prihodnje; medtem ko je za vzgojne ukrepe značilno, da je njihov poglobitni namen vzgoja, prevzgoja in pomoč.
- c) resocializacija** (prevzgoja): obsojenemu storilcu je treba zagotoviti prevzgojo. Obsojeni ima pravico ne pa obveznosti sprejeti različne oblike obravnavanja med izvrševanjem kazenske sankcije, katerih vsebina je resocializacijske narave. Resocializacijske vsebine kazenske sankcije so posebej poudarjene pri sankcijah opozorilne narave in pri t.i. alternativnih sankcijah, katerih namen je praviloma doseči izvensodno rešitev posamičnega primera (npr. s poravnavo med storilcem in oškodovancem).
- d) restitucija** (povrnitev): v naravi modernega prava je, da mora sankcija najprej vzpostaviti stanje, kakršno je bilo pred pravno kršitvijo, oziroma stanje, ki vsaj kolikor toliko nadomešča poseg v zavarovano dobrino (npr. sankcije za civilne kršitve).

3 SANKCIJE ZA KAZNIVA DEJANJA

Sankcije za kazniva dejanja so:

- kazni
- opozorilne sankcije
- varnostni ukrepi

Kazenski zakonik v 16. členu pravi, da je kaznivo dejanje protipravno dejanje, ki ga zakon zaradi nujnega varstva pravnih vrednot določa kot kaznivo dejanje in hkrati določa njegove znake ter kazen za krivega storilca.

Kaznivo dejanje je lahko izvršeno s storitvijo ali z opustitvijo. Z opustitvijo je izvršeno samo, če je storilec opustil dejanje, ki bi ga moral storiti. Z opustitvijo je lahko izvršeno tudi kaznivo dejanje, ki ga zakon ne določa kot opustitveno kaznivo dejanje, če storilec ne prepreči prepovedane posledice. V takšnem primeru se storilec kaznuje za opustitev samo, če je bil dolžan preprečiti nastanek prepovedane posledice in če je opustitev za nastanek takšne posledice enakega pomena kot storitev.

Nekateri primeri kaznivega dejanja:

- 1) Kdor koga naklepoma napelje k samomoru ali mu pomaga pri samomoru in ta stori samomor, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.
- 2) Kdor pusti osebo, ki mu je bila zaupana ali katero je sicer dolžan skrbeti, brez pomoči v razmerah, ki so nevarne za življenje ali zdravje, se kaznuje z zaporom do dveh let.
- 3) Državljan Republike Slovenije, ki med vojno ali oboroženim spopadom služi v sovražnikovi vojski ali v drugih sovražnikovih oboroženih formacijah ali sodeluje v vojni ali oboroženem spopadu kot borec proti Republiki Sloveniji ali njenim zaveznikom, se kaznuje za zaporom do osmih let.
- 4) Kdor koga žali, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do treh mesecev. (Pavčnik et al., 2006, str. 198)

3.1 KAZNI

Kazen je prisilen poseg državne oblasti v posameznikove pravice (predvsem v pravico do svobode in premoženjske pravice), s katerim država v imenu družbe in njenih temeljnih vrednot reagira na kazniva dejanja. Izreči pa je mogoče samo tisto kazen, ki je bila predpisana za posamezno kaznivo dejanje, še preden je bilo storjeno. S kaznijo, ki jo izrečejo posamezniku, naj bi na oster in boleč način dopovedovali storilcu, da je prekršil izjemno pomembna pravna pravila in ga je zato doletela kazen. Hkrati naj bi bilo vanjo vsajeno upanje, da bo vzgojno vplivala na storilčevo bodoče ravnanje. Zastrafevalno naj bi kazni delovale na druge ljudi in jih odvračale od kaznivih dejanj. (Perenič, 2002, str. 94)

Kazni se uporabljajo za polnoletne, kazensko odgovorne storilce kaznivih dejanj. Izhajamo iz pojmovanja, da imamo opraviti z duševno zdravim človekom (ki je razumel pomen svojega dejanja in je imel v oblasti svoje ravnanje), ki je povzročil prepovedano posledico krivdno (naklepno ali z malomarnostjo). Če storilčeva prištevnost ni sporna in če je ugotovljena njegova krivda, to dokazuje, da se je zavedal, da ravna v nasprotju s svojimi družbenimi in pravnimi obveznostmi. Zaradi tega je za svoje ravnanje in za posledico, ki je nastala iz tega ravnanja, odgovoren, in ker je odgovoren, mu pravo izreka grajo v obliki kazni.

Kazenski zakonik predvideva tri vrste kazni:

- zapor,
- denarno kazen,
- prepoved vožnje motornega vozila.

Kazen zapora in denarno kazen je mogoče izreči kot glavno kazen, prepoved vožnje motornega vozila pa le kot stransko kazen.

Osrednji kazni sta zapor in denarna kazen. V nekaterih državah ja za najhujša kazniva dejanja še vedno zagrožena smrtna kazen. Pogosto so tam, kjer so smrtno kazen odpravili, uvedli dosmrtni zapor.

Zaporne kazni so predpisane v razponu, se pravi, da sta določeni spodnja in zgornja meja zaporne kazni, ki se lahko izreče za posamezno kaznivo dejanje, kar omogoča sodišču, da v konkretnih primerih odmeri storilcu kaznivega dejanja kazen, ki ustreza teži kaznivega dejanja ter vsem olajševalnim in obteževalnim okoliščinam, v katerih je storilec ravnal protipravno.

Veljavni KZ določa, da je najnižja mera zapora petnajst dni, največja pa trideset let; za najhujša naklepna kazniva dejanja se sme alternativno predpisati kazen dosmrtnega zapora.

Denarna kazen je premoženjska kazen, ki jo je zakonodajalec predvidel bodisi kot glavno kazen (torej namesto zapora) bodisi kot stransko kazen, kadar gre za kazniva dejanja, storjena iz koristoljubnosti. Tudi denarna kazen omogoča individualizacijo kaznovanja, saj je tudi pri tej kazni zakonodajalec določil le spodnjo in zgornjo mejo kazni, sodišče pa pri odmeri te kazni poleg teže kaznivega dejanja upošteva tudi storilčeve premoženjske razmere. Če se izrečene denarne kazni ne da niti prisilno izterjati, se ta kazen spremeni v zaporno kazen, ob upoštevanju omejitev, ki jih je določil zakonodajalec. (Perenič, 2002, str. 94)

Denarna kazen je oblikovana v denarnih zneskih. Bistvo je v tem, da se sodišče najprej opredeli o tem, koliko dnevnih zneskov bo prisodilo storilcu, nato pa glede na vse dohodke storilcu določi znesek teh dohodkov na dan in nato izračuna denarno kazen. Sistem dnevnih zneskov, ki je nastal pred približno tridesetimi leti se je danes razširil tako rekoč na vse evropske države. Njegova velika prednost pred klasičnim sistemom je v tem, da odpravlja glavno pomanjkljivost denarne kazni, namreč njeno socialno nepravilnost, ker prizadene tistega, ki ima višje dohodke,

manj kot tistega, čigar dohodki so nižji. Težava praktične narave pa je, da je pot do njene določitve bolj zapletena. Sodišče mora namreč pri odmeri denarne kazni upoštevati storilčevo premoženjsko stanje.

Če se denarna kazen izreče v dnevni zneskih, lahko znaša najmanj trideset, največ pa tristo šestdeset dnevni zneskov, za kazniva dejanja, storjena iz koristoljubnosti pa največ tisoč petsto dnevni zneskov. Višino dnevnega zneska določi sodišče tako, da upošteva višino storilčevega dnevnega zaslužka glede na uradne podatke davčnega organa in njegove družinske obveznosti. Pri določanju višine zneska se sodišče opre na podatke, ki ob izrekanju kazni niso stari več kot šest mesecev. Če sodišče podatkov o storilčevem dnevnem zaslužku ne more dobiti, se kot dnevni znesek denarne kazni vzame tridesetina zadnje uradno objavljene povprečne mesečne neto plače za zaposleno osebo v Republiki Sloveniji. V sodbi določi sodišče rok za plačilo denarne kazni. Ta rok ne sme biti krajši od petnajstih dni in ne daljši od treh mesecev, vendar pa sme sodišče v upravičenih primerih dovoliti, da lahko obsojenec plača denarno kazen v obrokih, pri čemer rok za plačilo ne sme biti daljši od dveh let. (KZ-1, 47. člen)

Storilcu kaznivega dejanja, ki je storil kaznivo dejanje kot voznik motornega vozila, sme sodišče izreči prepoved vožnje motornega vozila določene vrste ali kategorije. Sodišče določi čas trajanja kazni, ki ne sme biti krajši od šest mesecev in ne daljši od dveh let, računajoč od dne pravnomočnosti sodbe. (KZ-1, 48. člen)

Sankcijo prepoved vožnje motornega vozila podrobneje opredelila v poglavju sankcije za prekrške.

Tabela 1: Število zapornih in denarnih kazni v obdobju od leta 2000 do 2006

Vrsta sankcije	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
zaporna kazen	5754	6392	6875	6477	6879	6906	7195
od te pogojna	4665	5195	5591	4965	5857	5607	5911
denarna kazen	384	503	590	150	889	613	577
od te pogojna	38	30	15	26	48	22	12
skupaj	10841	12120	13071	11618	13673	13148	13695

Vir: statistični letopis RS 2007

V letu 2006 je bilo obsojenih 7772 polnoletnih oseb ali za 5,2% več kot v letu 2005. Izrečene so jim bile različne kazenske sankcije, najpogosteje zaporna kazen (7195), med temi je bilo 5911 pogojnih obsodb. Denarne kazni pa so bile izrečene 577 osebam, med temi je bilo 2,1% pogojnih obsodb. Število zapornih kazni iz leta v leto narašča, prav tako kot denarne kazni, le da je denarnih kazni v letu 2004 občutno več kot v vseh preostalih letih, v letu 2003 pa občutno manj.

3.2 OPOZORILNE SANKCIJE

Moderno kazensko pravo je uveljavilo tudi sankcije opozorilne narave, zlasti pogojno obsodbo. Pogojnost obsodbe je v tem, da kazen, ki jo sodišče določi, ni izvršena, če pogojno obsojeni v času, ki ga določi sodišče, ne stori novega kaznivega dejanja. Namesto kaznovanja se sodišče odloči za opozorilo, ki ga spremlja grožnja, da bo ob neizpolnjevanju pogojev, določenih s pogojno obsodbo, opozorilo preklicalo in storilca kaznovalo s kaznijo, ki jo je pogojno odložilo. Tako opozarjanje pa pride v poštev samo pri manj nevarnih kaznivih dejanjih, pri čemer pa se mora sodišče prepričati, da bo tudi opozorilo doseglo namen kaznovanja. (Perenič, 2002. str. 95)

Sankcije opominjevalne narave so:

- pogojna obsodba,
- pogojna obsodba s varstvenim nadzorom,
- sodni opomin.

3.2.1 Pogojna obsodba

Pogojna obsodba se je pojavila v 19. stoletju kot plod spoznanja, da je velik del ljudi, ki jih sodišča obsodijo, storilo le manj nevarna kazniva dejanja in da je verjetnost, da bi dejanje ponovili, majhna. Povečini gre za enkratne storilce kaznivih dejanj, za priložnostne storilce, ki so storili dejanje zaradi trenutne stiske, bodisi materialne ali osebne, zaradi trenutnega efekta, lahkomiselnosti ali nepremišljenosti. Drugo, kar je vplivalo na nastanek pogojne obsodbe, je bilo spoznanje, da lahko kratkotrajne prostostne kazni slabo vplivajo na storilce. Kratkotrajne prostostne kazni sodišča praviloma izrekajo za kazniva dejanja majhnega pomena. Negativne posledice kratkotrajnih prostostnih kazni so raznovrstne: pomenijo lahko psihični šok za storilca, povzročijo lahko razdor družine zaradi odsotnosti enega člana, obsojenec lahko izgubi zaposlitev.

Od časa, ko je bila uvedena, pa do danes pogojno obsodbo pogosto uporabljajo, in pokazala se je kot uspešno nadomestilo za kratkotrajne prostostne kazni in kot uspešno sredstvo za resocializacijo priložnostnih, manj nevarnih storilcev kaznivih dejanj. (Bavcon in Šelih, 1996, str. 309)

Kazenski zakonik ohranja koncept pogojne obsodbe in se v Sloveniji uporablja že od leta 1977. Do tedaj je bil uzakonjen evropski kontinentalni sistem, za katerega je značilno, da sodišče storilcu izreče kazen, ki pa se ne izvrši, marveč se njena izvršitev odloži za določeno preizkusno dobo. Nasprotno pa je za angloameriški sistem pogojne obsodbe značilno, da sodišče storilcu s sodbo izreče, da je kriv, ne odmeri in ne izreče pa mu kazni. Storilcu, ki ostane na prostosti, nudi pomoč in nadzor, ki ga izvaja določena strokovno usposobljena oseba.

S pogojno obsodbo določi sodišče storilcu kaznivega dejanja kazen, ki pa ne bo izrečena, če obsojenec v času, ki ga določi sodišče, ki ne sme biti krajši od enega in ne daljši od petih let (preizkusna doba), ne bo storil novega kaznivega dejanja. V

pogojni obsodbi lahko sodišče določi, da bo določena kazen izrečena tudi, če obsojenec v določenem roku ne vrne premoženjske koristi, do katere je prišel s kaznivim dejanjem, ne povrne škode, ki jo je povzročil s kaznivim dejanjem, ali ne izpolni drugih, v kazenskoprvnih določbah predvidenih obveznosti. Rok za izpolnitev teh obveznosti določi sodišče v mejah preizkusne dobe.

Pogojna obsodba **se sme izreči**, če je sodišče storilcu določilo kazen zavora do dveh let ali denarno kazen. Pogojna obsodba pa **se ne sme izreči** za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zavora najmanj treh let. Sodišče izreče pogojno obsodbo, če glede na osebnost storilca, njegovo prejšnje življenje, njegovo obnašanje po storjenem kaznivem dejanju, stopnjo kazenske odgovornosti in glede na druge okoliščine, v katerih je dejanje storil, spozna, da je mogoče pričakovati, da ne bo več ponavljal kaznivih dejanj. (KZ-1, 58. člen)

Sodišče **prekliče** pogojno obsodbo:

- Če stori obsojenec v preizkusni dobi eno ali več kaznivih dejanj, za katera je izreklo kazen zavora dveh let ali daljšo kazen.
- Če stori obsojenec v preizkusni dobi eno ali več kaznivih dejanj, za katera je sodišče določilo kazen zavora manj kot dve leti ali denarno kazen, odloči sodišče, ali bo preklicalo pogojno obsodbo, ko presodi vse okoliščine, ki se nanašajo na storjena kazniva dejanja in storilca, zlasti pa na sorodnost storjenih kaznivih dejanj, njihov pomen in nagibe, iz katerih so bila storjena.
- Če spozna, da je treba tudi za novo kaznivo dejanje izreči pogojno obsodbo, določi enotno kazen za prej storjeno in za novo kaznivo dejanje, določi novo preizkusno dobo, ki ne sme biti krajša od enega leta in ne daljša od petih let in se šteje od pravnomočnosti nove sodbe. Obsojencu, ki mu je za novo kaznivo dejanje izrečen zavor, se čas prestajanja te kazni ne šteje v preizkusno dobo, določeno s pogojno obsodbo za prejšnje kaznivo dejanje. (KZ-1, 59. člen)

Preklic pogojne obsodbe je lahko obligatoren ali fakultativen. Obligatoren je, če stori pogojno obsojeni v preizkusni dobi novo kaznivo dejanje, za katero sodišče določi kazen dveh let zavora ali več. Fakultativen pa je preklic, če gre za kaznivo dejanje, za katero določi sodišče kazen, nižjo od dveh let zavora, če pogojno obsojeni ne izpolni posebnega pogoja ali obveznosti, če se ne ravna po navodilih, ali če sodišče po izreku pogojne sodbe ugotovi, da je obsojenec storil kaznivo dejanje, preden je bil pogojno obsojen, in hkrati spozna, da ne bi bilo podlage za pogojno obsodbo, če bi se bilo tedaj vedelo za to dejanje.

3.2.2 Pogojna obsodba z varstvenim nadzorstvom

To ni samostojna sankcija, temveč le posebna oblika pogojne obsodbe. V primerjavi s pogojno obsodbo je zanjo značilno, da obsega nudenje pomoči, nadzorstva in varstva obsojencu. Namenjena je tistim storilcem kaznivih dejanj, za katere je primerna pogojna obsodba, pri njih pa je, poleg opozorila v obliki določene kazni, potrebno za doseg kaznovanja še posebno vodenje, nadzorstvo, aktivno delo z obsojencem. Pogojna obsodba z varstvenim nadzorstvom omogoča razširitev kroga storilcev, pri katerih smemo upravičeno pričakovati, da bo dosežen namen kaznovanja tudi brez izvršitve kazni, če bi jim v preizkusni dobi olajšali resocializacijo s posebnim nadzorstvom in pomočjo, ki bi ju zagotavljali predvsem strokovni delavci iz socialnega varstva. (Bavcon in Šelih, 1996, str. 347)

KZ v 63. členu pravi, da sme sodišče ob določenih pogojih določiti, da bo storilec, ki mu je bila izrečena pogojna obsodba, za določen čas med preizkusno dobo pod varstvenim nadzorstvom. Varstveno nadzorstvo obsega z zakonom določeno pomoč, nadzor ali varstvo.

Ukrep varstvenega nadzorstva **izreče** sodišče, če spozna, da je storilcu med preizkusno dobo potrebna kakšna oblika takega nadzorstva. Ta ukrep izreče sodišče za določen čas v mejah preizkusne dobe, določene s pogojno obsodbo. Če sodišče ugotovi, da varstveno nadzorstvo ni več potrebno, sme izvrševanje tega ukrepa ustaviti še pred potekom preizkusne dobe. Ko se izreče ukrep varstvenega nadzorstva, lahko odredi sodišče tudi eno ali več navodil, po katerih se mora ravnati obsojenec. Varstveno nadzorstvo opravlja svetovalec, ki ga določi sodišče. Če obsojenec med preizkusno dobo ne izpolnjuje navodil ali se izmika stikom s svetovalcem, ga sme sodišče posvariti, spremeniti navodila, podaljšati varstveno nadzorstvo v mejah določene preizkusne dobe ali preklicati pogojno obsodbo. (KZ-1, 64.- 67. člen)

3.2.3 Sodni opomin

Vsebina sodnega opomina je v opozorilu storilcu kaznivega dejanja. Posebna vsebina sodnega opomina se kaže tudi v tem, da ga sodišče izreka v obliki sklepa, ki ne vsebuje krivdoreka.

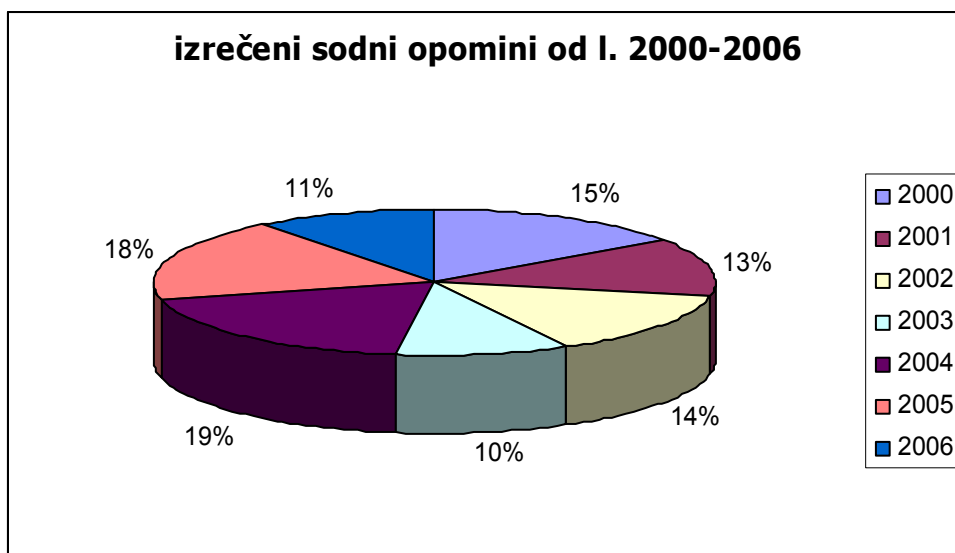
Namen sodnega opomina je podoben, kot pri pogojni obsodbi. Sodni opomin je namenjen storilcem manj nevarnih kaznivih dejanj, katerim ni potrebno izreči kazni, in je mogoče pričakovati, da bo opozorilo vplivalo nanje tako, da ne bodo več ponavljali kaznivih dejanj.

Njegova uvedba je posledica spoznanja, da pri nekaterih storilcih kaznivih dejanj zadošča izrek posebne oblike graje in spoznanja, da je za kaznivo dejanje, ki so ga storili, sicer potrebno uporabiti kakšno sankcijo, vendar zadošča sankcija, katere vsebina je opomin in opozorilo.

Storilcu kaznivega dejanja lahko sodišče izreče tudi sodni opomin, ki je čista opozorilna sankcija brez zagrožene kazni. Sodišče **izreče** sodni opomin za lažja kazniva dejanja, če spozna, da bo storilca samo opozorilo odvrnilo od ponavljanja kaznivih dejanj. Sodni opomin je mogoče izreči za kazniva dejanja, za katera je predpisana denarna kazen ali zapor do enega leta, če so storjena v takih olajševalnih okoliščinah, ki jih delajo posebno lahka. Izjemoma sme sodišče izreči sodni opomin tudi za kazniva dejanja, za katere je prepisana kazen zavora do treh let, vendar mora biti za to pooblaščen z zakonom. (Kazenski zakonik, 1995, str. 45)

Pri kaznivih dejanjih pri katerih je mogoče izreči sodni opomin, zakonik v 68. členu določa tudi merila, ki jih sodišče upošteva pri njihovem izreku. Pri presoji, ali naj uporabi sodni opomin, sodišče upošteva osebnost storilca, njegovo življenje pred storitvijo kaznivega dejanja, njegovo obnašanje po storjenem kaznivem dejanju, stopnjo kazenske odgovornosti in druge okoliščine, v katerih je dejanje storil.

Graf 1: Izrečeni sodni opomini za polnoletne osebe v obdobju od 2000-2006



Vir: statistični letopis RS 2007

Kot je razvidno iz grafa, je bilo največ sodnih opominov izrečenih v letu 2004, in sicer 19%, kar pomeni 147 sodnih opominov. Najmanj sodnih opominov je bilo izrečenih v letu 2003, in sicer 10%. Drugače pa so v letih od 2000-2006 odstotki izrečenih sodnih opominov več ali manj podobni.

3.3 VARNOSTNI UKREPI

Med kazenske sankcije sodijo tudi varnostni ukrepi. Nastali so iz spoznanja, da kazen ne more biti edino učinkovito sredstvo za storilce kaznivih dejanj. Če gre za storilca, pri katerem obstaja nevarnost, da bo kazniva dejanja ponavljal, je nujno ob izreku kazni določiti tudi ustrezen varnostni ukrep. Odvzeti mu je treba določeno pravico (na primer prepoved opravljanja poklica, odvzem voziškega dovoljenja) oziroma naložiti določeno obveznost. (Perenič, 2002, str. 95)

Varnostni ukrepi naj bi po svoji osnovni zamisli izhajali iz storilčeve nevarnosti in ne iz njegove krivde. Zato naj ne bi bili negativnega moralnega vrednotenja dejanja in storilca, temveč moralno indiferentni ukrepi, predvideni in potrebni zaradi varstva družbe. Njihovo trajanje in oblika praviloma nista odvisna od teže kaznivega dejanja, ki ga je storilec storil, temveč od vrste in stopnje njihove nevarnosti. Varnostne ukrepe je mogoče izreči poleg kazni ali namesto nje.

Splošni namen varnostnih ukrepov je enak namenu kazenskih sankcij nasploh, to je preprečevanje kaznivih dejanj. V tem okviru pa so varnostni ukrepi usmerjeni k storilcu, saj želimo z njimi odpraviti nevarnost, ki jo je pokazal s storitvijo kaznivega dejanja.

Posebni namen varnostnih ukrepov je ta, da naj bi z njimi odpravili stanja ali odstranili okoliščine, ki bi lahko vplivale, da bi storilec ponavljal kazniva dejanja. Pomembno je zlasti duševno stanje, ki je pomembno za presojo storilčeve prištevnosti in ki je lahko vzročno za storilčevo nevarnost v prihodnje. (Bavcon in Šelih, 1996, str. 356)

Kazni in varnostni ukrepi imajo nekaj značilnosti, ki so jim skupne in nekaj značilnosti, po katerih se razlikujejo. Skupne značilnosti so, da so oboji kaznovalne sankcije. Temelj za uporabo obojih je storjeno kaznivo dejanje ali prekršek. Za obe vrsti sankcij velja načelo zakonitosti. Obe vrsti sankcij imata skupen splošni namen, to je preprečevanje kaznivih dejanj. Namen kazni je širši kot namen varnostnih ukrepov. Kazen ima generalno in specialno preventivni namen in izpolnjuje tudi retributivno funkcijo. Namen varnostnih ukrepov pa je povsem specialno preventiven.

Za razmerje med varnostnimi ukrepi in kaznimi je v prvi vrsti značilno, da imajo v sistemu kaznovalnih sankcij kazni prevladujoč pomen. Varnostni ukrepi se v večini primerov izrekajo poleg kazni ali sankcij opominjevalne narave in imajo značaj dopolnjevalnih sankcij.

Temelj za izrek kazni je storjeno kaznivo dejanje in storilčeva odgovornost. Temelj za izrek varnostnega ukrepa pa je nevarnost, da bo storilec ponavljal kazniva dejanja. Varnostni ukrep je mogoče izreči samo, če je storilec storil kaznivo dejanje, vendar izrek ukrepa praviloma ni vezan na vrsto, težo in naravo kaznivega dejanja. Storjeno kaznivo dejanje je le povod za izrek varnostnega ukrepa, temelj pa je storilčeva nevarnost, ki jo je pokazal s storitvijo kaznivega dejanja in zaradi katere

obstaja verjetnost, da bo tudi v bodoče ponavljal takšna dejanja. Prav ta temelj pa je sporen, saj pomeni, da storilcu ne izrečemo sankcije zaradi tega, kar je storil, temveč zaradi dejanja, ki bi ga v bodoče šele utegnil storiti. Izrek sankcije je ne glede na njeno ime in namen, lahko upravičen samo v primeru, če je sankcija izrečena storilcu za dejanje, ki ga je storil. Nobenega opravičila za izrek sankcije pa ni, če je sankcija izrečena za dejanje, ki bi ga storilec v prihodnosti šele utegnil storiti. (VII. Dnevi javnega prava, 2001, str. 435)

KZ v 6. poglavju zelo podrobno razlaga, kateri varnostni ukrepi se smejo izreči storilcem kaznivih dejanj. Ti ukrepi so:

- 1) prepoved opravljanja poklica;
- 2) odvzem vozniškega dovoljenja;
- 3) odvzem predmetov.

Sodišče sme izreči storilcu kaznivega dejanja enega ali več varnostnih ukrepov, kadar so zanje podani določeni pogoji. Odvzem vozniškega dovoljenja in odvzem predmetov se smeta izreči, če je bila storilcu izrečena kazen, pogojna obsodba, sodni opomin ali mu je bila odpuščena kazen. Prepoved opravljanja poklica, pa se sme izreči, če je bila storilcu izrečena kazen zapora ali v pogojni obsodbi določena kazen zapora. (KZ-1, 70. člen)

1) PREPOVED OPRAVLJANJA POKLICA

Sodišče sme storilcu kaznivega dejanja prepovedati opravljanje določenega poklica, določene samostojne dejavnosti ali kakšne dolžnosti, če je zlorabil svoj poklic, položaj, dejavnost ali dolžnost za kaznivo dejanje in če sodišče utemeljeno sklepa, da bi bilo zaradi tega nevarno, če bi še naprej opravljal tako dejavnost. Sodišče določi, koliko časa naj traja ukrep; ta ne sme trajati manj kot eno leto in ne dalj kot pet let, šteto od pravnomočnosti odločbe, pri čemer se čas, prestan v zaporu ali zdravstvenem zavodu za zdravljenje in varstvo, ne všteva v čas trajanja tega ukrepa. Kadar izreče pogojno obsodbo, sme sodišče določiti, da bo ta obsodba preklicana, če storilec prekrši prepoved opravljanja poklica. Sodišče sme odločiti, da ta varnostni ukrep preneha, če sta pretekli dve leti od začetka njegovega izvajanja. O tem odloči sodišče na prošnjo obsojenca, če ugotovi, da so prenehali razlogi za izrek tega ukrepa.

2) ODVZEM VOZNIŠKEGA DOVOLJENJA

Storilcu kaznivega dejanja zoper varnost javnega prometa sme sodišče odvzeti vozniško dovoljenje za določene vrste motornih vozil in pri tem določiti, da se mu ne sme izdati novo dovoljenje za čas od enega do petih let. Če storilec vozniškega dovoljenja nima, sodišče izreče, da se mu dovoljenje ne sme izdati. Sodišče sme izreči ta ukrep, če spozna, da bi storilčeva nadaljnja udeležba v javnem prometu pomenila nevarnost za javni promet zaradi njegove nesposobnosti za varno upravljanje z motornimi vozili. Vozniško dovoljenje preneha veljati s pravnomočnostjo sodne odločbe. Po preteku časa, ki ga je določilo sodišče v okviru najmanjše in najvišje mere tega ukrepa, sme storilec na novo pridobiti vozniško dovoljenje ob splošnih pogojih, ki so predpisani za pridobitev posameznih vrst

voznških dovoljenj. Sodišče sme odločiti, da ta varnostni ukrep preneha in da sme storilec na novo pridobiti voznško dovoljenje, če sta pretekli dve leti od začetka njegovega izvajanja. O tem odloči sodišče na prošnjo obsojenca, če ugotovi, da so prenehali razlogi za izrek tega ukrepa.

3) ODVZEM PREDMETOV

Predmeti, ki so bili uporabljeni ali namenjeni za kaznivo dejanje ali so nastali s kaznivim dejanjem, se smejo odvzeti, če so storilčeva last. Ti predmeti se smejo odvzeti tudi tedaj, kadar niso storilčeva last, če to terjajo splošna varnost ali moralni razlogi, vendar pa pravica drugih terjati od storilca odškodnino s tem ni prizadeta.

Tabela 2: Izrečeni varnostni ukrepi po spolu v letu 2007

Varnostni ukrep	moški	ženske	skupaj
prepoved opr. poklica	3	0	3
odvzem voznškega dovolj.	9	1	10
odvzem predmetov	168	9	177

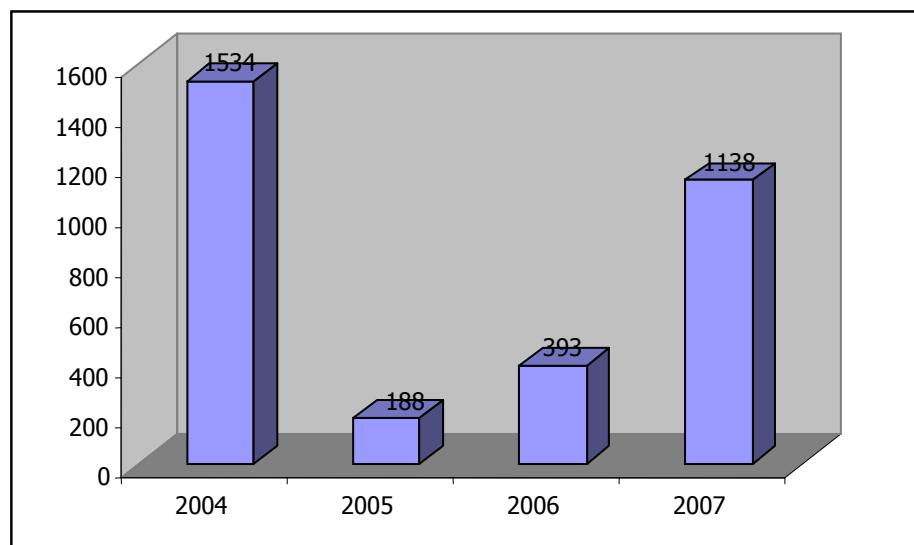
Vir: Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij,
Letno poročilo 2007, str. 24

Kot je iz tabele razvidno, je število moških, ki jim je bil izrečen varnostni ukrep v letu 2007, bistveno večje od žensk. Največ varnostnih ukrepov je bilo izrečenih za sankcijo odvzema premetov, in sicer 177 ukrepov, najmanj pa za sankcijo prepovedi opravljanja poklica.

4 SANKCIJE ZA PREKRŠKE

Zakon o prekrških opredeljuje prekršek kot dejanje, ki pomeni kršitev zakona, uredbe vlade, odloka samoupravne lokalne skupnosti, ki je kot tako določeno kot prekršek in je zanj predpisana sankcija za prekršek.

Graf 2: Primerjava števila zaradi prekrškov zaprtih oseb v obdobju od 2004-2007



Vir: Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij,
Letno poročilo 2007, str. 28

V obdobju od leta 2004 do 2006 je bilo 3253 oseb zaprtih zaradi storjenega prekrška. Največ zaprtih oseb zaradi prekrška je bilo v letu 2004, najmanj pa v letu 2005, in sicer 188 oseb.

Za storjeni prekršek se ob pogojih iz zakona o prekrških izreče predpisana sankcija ali opozorilo. Sankcije za prekrške so:

- globa,
- opomin,
- kazenske točke v cestnem prometu s prenehanjem veljavnosti voziškega dovoljenja in prepovedjo uporabe voziškega dovoljenja,
- prepoved vožnje motornega vozila,
- izgon tujca iz države,
- odvzem predmetov.

Globa se predpiše in izreče kot glavna sankcija, opomin se izreče namesto globe, kazenske točke v cestnem prometu, prepoved vožnje motornega vozila, izgon tujca iz države in odvzem predmetov pa se predpišejo in izrečejo kot stranske sankcije. Kazenske točke v cestnem prometu in prepoved vožnje motornega vozila se izrečejo

ob pogojih, določenih s tem zakonom, če so z zakonom za posamezni prekršek predpisane. Izgon tujca iz države in odvzem predmetov se izrečeta ob pogojih, določenih s tem zakonom, ali če tako določa zakon. Poleg globe ali opomina se sme izreči ena ali več stranskih sankcij. (ZP-1-UPB4, 4. člen)

Storilcu prekrška sodišče odmeri sankcijo v mejah, ki so določene s predpisom za storjeni prekršek, glede na težo prekrška in storilčevo malomarnost in naklep. Pri tem se upoštevajo vse okoliščine, ki vplivajo na to, ali naj bo sankcija manjša ali večja (olajševalne in obteževalne okoliščine), predvsem pa stopnja storilčeve odgovornosti za prekršek, nagibi, iz katerih je prekršek storil, stopnja ogrožanja ali kršitve zavarovalne dobrine, okoliščine, v katerih je bil prekršek storjen, prejšnje življenje storilca, njegove osebne razmere, njegovo obnašanje po storjenem prekršku, zlasti ali je poravnal škodo.

4.1 GLOBA

Denarno kazen je zakonodajalec nadomestil z globo. Temeljna vrsta sankcije za storjeni prekršek je torej globa.

Globa se lahko predpiše v razponu ali v določenem znesku. Z zakonom ali z uredbo Vlade Republike Slovenije se lahko predpiše globa v razponu:

- za posameznika od 40 do 1.200 evrov;
- za pravno osebo, samostojnega podjetnika posameznika in posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost, od 400 do 125.000 evrov;
- za odgovorno osebo pravne osebe ali odgovorno osebo samostojnega podjetnika posameznika ali odgovorno osebo posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost, in za odgovorno osebo v državnem organu ali v samoupravni lokalni skupnosti od 40 do 4.100 evrov.

Globa, ki se predpisuje v določenem znesku, je lahko predpisana za posameznika in za odgovorno osebo v določenem znesku do 600 evrov, za pravno osebo, samostojnega podjetnika posameznika in posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost, pa v določenem znesku do 2.000 evrov. (ZP-1-UPB4, 17. člen)

Posebnosti obstajajo za prekrške s področja davčnega in carinskega sistema. Prekrški na področju davčnega in carinskega sistema so pogosto povezani z različno velikimi premoženjskimi koristmi storilca, škodo za državo, samoupravno lokalno skupnost, saj je škoda oz. premoženjska korist odvisna od višine dajatev, ki niso plačane, oz. vrednosti predmeta, s katerim ali v zvezi s katerim je bil storjen prekršek. Ob upoštevanju načela sorazmernosti je težko določiti splošna pravila, kolikšna naj bo globa v teh primerih, zato je praksa večine zahodnih držav, da se globe za te prekrške določijo v odstotku oziroma mnogokratniku prikrajšanih dajatev ali, če je to primernejše, od vrednosti predmeta prekrška. (Zakon o prekrških, 2003, str. 61)

Z zakonom se sme predpisati za najhujše kršitve s področja varstva naravnih bogastev, okolja in ohranjanja narave, s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, s področja varnosti in zdravja pri delu, dela in zaposlovanja na črno ter delovnih razmerij, s področja socialnega varstva, s področja davkov, financ, carin, varstva konkurence in državnih blagovnih rezerv za posamezne prekrške, katerih narava je posebno huda zaradi višine povzročene škode oziroma višine pridobljene protipravne premoženjske koristi ali zaradi storilčevega naklepa oziroma njegovega namena koristoljubnosti, trikrat višjo globo od tiste, ki je sicer predvidena.

Globe, plačane za prekrške, so prihodek države oziroma samoupravne lokalne skupnosti, če so plačane za prekrške, ki jih je pravnomočno izrekel prekrškovni organ te samoupravne lokalne skupnosti, ki je za odločanje o prekrških pooblaščen z zakonom, s katerim so določeni ti prekrški. Globe, plačane za prekrške, ki so predpisani z odloki samoupravnih lokalnih skupnosti, in pravnomočno izrečene z odločbami prekrškovnih organov samoupravne lokalne skupnosti, so prihodek tiste samoupravne lokalne skupnosti, katere predpis je bil kršen. (ZP-1-UPB4, 17. člen)

Pri odmeri globe se upošteva storilčevo premoženjsko stanje, višino njegove plače, njegove druge dohodke, njegovo premoženje in njegove družinske obveznosti, pri prekrških s področja davkov in carin pa tudi sorazmerje višine globe z višino prikrajšane dajatve.

Rok za plačilo globe ne sme biti krajši od osmih dni in ne daljši kot tri mesece. V opravičenih primerih se z odločbo oziroma sodbo o prekršku na predlog storilca dovoli, da se globa plača v obrokih. V tem primeru se z odločbo določita tudi način odplačevanja in rok plačila, ki ne sme biti daljši kot eno leto.

4.1.1 Uklonilni zapor

Storilca, ki deloma ali v celoti ne plača globe v določenem roku, se prisili k plačilu tako, da se mu določi uklonilni zapor. O uklonilnem zaporu odloči sodišče. Uklonilni zapor se ne sme določiti, če je bil za prekršek izdan plačilni nalog ali če je bila globa izrečena mladoletnemu storilcu prekrška. Uklonilni zapor se ne sme določiti pred pravnomočnostjo sodbe oziroma odločbe o prekršku. Uklonilni zapor traja, dokler globa ni v celoti plačana, vendar najdlje 30 dni. Storilec, ki zaradi premoženjskega stanja ali svojih možnosti za plačilo ne more plačati globe, lahko predlaga, da se plačilo globe nadomesti s storitvijo določene naloge v splošno korist ali korist samoupravne lokalne skupnosti. Obseg in vsebina nalog se določita na podlagi seznama, ki ga vodi sodišče, v trajanju najmanj 40 in največ 400 ur. Rok, v katerem morajo biti naloge opravljene, ne sme biti krajši od enega in ne daljši od treh mesecev. Če storilec opravi določene naloge v celoti, se uklonilni zapor ne izvrši in globa ne izterja.

Če uklonilni zapor ni bil določen ali izvršen ali če storilec tudi po uklonilnem zaporu ne plača globe, se globa izterja prisilno. Predlog za nadomestitev prisilne izterjave globe lahko storilec, ki mu uklonilni zapor ni bil določen, vložiti najpozneje v osmih

dneh po poteku roka za plačilo globe. Če je bil uklonilni zapor izvršen, se rok za vložitev predloga za nadomestitev prisilne izterjave globe šteje od dneva izvršitve uklonilnega zapora. Zakon lahko določi, da se storilcu, ki ne plača globe, ne izda ali ne podaljša dovoljenje v upravnem postopku ali ne izda potrdilo iz uradne evidence s tistega upravnega področja, na katerem je bil storjen prekršek. Tega ukrepa ni mogoče določiti za potrdila in druge listine o dejstvih, o katerih se vodijo uradne evidence na področju osebnih stanj. (ZP-1-UPB4, 19. in 20. člen)

Tabela 3: Struktura uklonilno zaprtih po starosti in spolu v letu 2007

Starost	Moški	Ženske	Skupaj
več kot 18 do 23 let	153	6	159
več kot 23 do 27 let	174	10	184
več kot 27 do 39 let	333	7	340
več kot 39 do 49 let	239	9	248
več kot 49 do 59 let	148	17	165
več kot 59 do 69 let	40	1	41
več kot 69 let	1	0	1
Skupaj	1088	50	1138

Vir: Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij,
Letno poročilo 2007, str. 30

V letu 2007 je bilo v slovenskih zavodih 1138 uklonilno zaprtih oseb, med njimi 50 žensk. Število zaradi prekrškov zaprtih oseb se je v primerjavi z letom 2006 povečalo kar za 189,6%.

4.2 OPOMIN

Opomin sme prekrškovni organ in sodišče izreči za prekršek, storjen v takih olajševalnih okoliščinah, ki ga delajo posebno lahkega. Opomin se sme izreči tudi, če je prekršek v tem, da ni bila izpolnjena predpisana obveznost, ali je bila s prekrškom povzročena škoda, storilec pa je pred izdajo odločbe oziroma sodbe o prekršku izpolnil predpisano obveznost oziroma popravil ali povrnil povzročeno škodo.

4.3 KAZENSKÉ TOČKE V CESTNEM PROMETU S PRENEHANJEM VELJAVNOSTI VOZNIŠKEGA DOVOLJENJA IN PREPOVEDJO UPORABE VOZNIŠKEGA DOVOLJENJA

Kazenske točke v cestnem prometu so opredeljene kot stranska kazen. Izrečene kazenske točke se vpišejo v evidenco in nimajo nobenega nadaljnjega učinka, če storilec v določeni dobi ne stori novih prekrškov oziroma ne doseže določenega števila kazenskih točk. V tem primeru se kazenske točke izbrišejo iz evidence. Drugače pa je, če storilec v tem določenem času doseže ali preseže določeno število kazenskih točk. Takšnemu storilcu organ, ki vodi postopek o prekršku, izreče prenehanje veljavnosti vozniškega dovoljenja, kazenske točke pa se samo seštevajo.

Kazenske točke v cestnem prometu se predpišejo v višini od ene do 18 točk v določenem številu za prekršek zoper varnost javnega prometa, s katerim je povzročena nevarnost za nastanek hude posledice oz. z dejanjem nastane škodljiva posledica. Kazenske točke v cestnem prometu se izrečejo vozniku, ki ima veljavno vozniško dovoljenje, oziroma osebi, ki ji je začasno odvzeto vozniško dovoljenje. Če voznik v času treh let doseže ali preseže 18 kazenskih točk v cestnem prometu, mu sodišče izreče prenehanje veljavnosti vozniškega dovoljenja za vse kategorije motornih vozil, za katere je storilec imel dovoljenje, ko je storil prekršek. Izrek sankcije prenehanja veljavnosti vozniškega dovoljenja ni dopusten, če pretečeta dve leti od pravnomočnosti odločbe o prekršku, s katero so bile izrečene kazenske točke v cestnem prometu, zaradi katerih je storilec dosegel število kazenskih točk, ki ima za posledico prenehanje veljavnosti vozniškega dovoljenja.

Z zakonom je lahko določeno, da se posameznim vrstam voznikov izreče prenehanje veljavnosti vozniškega dovoljenja pri večjem ali manjšem številu kazenskih točk v cestnem prometu. Z zakonom se lahko tudi določi, da se posameznim vrstam voznikov izreče prenehanje veljavnosti vozniškega dovoljenja za posamezne kategorije motornih vozil, za katere so imeli vozniško dovoljenje v času storitve prekrška, s katerim je bilo doseženo predpisano število kazenskih točk in pri katerem se izreče prenehanje veljavnosti posamezne kategorije vozniškega dovoljenja. Imetniku vozniškega dovoljenja se izreče prenehanje veljavnosti vozniškega dovoljenja za vse kategorije motornih vozil, za katere je storilec imel vozniško dovoljenje, če je storil prekršek, za katerega je predpisanih 18 kazenskih točk in mu je bila za ta prekršek pravnomočno izrečena stranska sankcija 18 kazenskih točk v cestnem prometu. Vozniško dovoljenje preneha veljati s pravnomočnostjo sodbe ali sklepa, s katerim je bilo izrečeno prenehanje veljavnosti vozniškega dovoljenja. Vozniku, ki je imetnik tujega vozniškega dovoljenja, sodišče namesto prenehanja veljavnosti vozniškega dovoljenja izreče prepoved uporabe tujega vozniškega dovoljenja na ozemlju Republike Slovenije za dobo do enega leta. (ZP-1-UPB4, 22. člen)

Prekrškovni organ izreče kazenske točke v cestnem prometu v predpisanem številu. Podatke o kazenskih točkah in o storilcu prekrška, ki so mu bile na ta način izrečene kazenske točke, prekrškovni organ posreduje ministrstvu, ki je v skladu z zakonom pristojno za vodenje skupne evidence o številu izrečenih kazenskih točk za posamezne storilce prekrškov in pravnomočnih odločbah o prenehanju veljavnosti voziškega dovoljenja. Imetniku voziškega dovoljenja, ki z odločbo prekrškovnega organa doseže ali preseže 18 kazenskih točk v cestnem prometu, izreče prenehanje veljavnosti voziškega dovoljenja sodišče, na območju katerega ima stalno ali začasno prebivališče. Vozniku začetniku se izreče prenehanje veljavnosti voziškega dovoljenja, če v času treh let doseže ali preseže sedem kazenskih točk v cestnem prometu. (ZVCP-1-UPB4, 235. člen)

4.4 PREPOVED VOŽNJE MOTORNEGA VOZILA

Za prekršek zoper varnost javnega prometa, s katerim je povzročena nevarnost za nastanek hude posledice oziroma z dejanjem nastane škodljiva posledica, se sme predpisati sankcija prepovedi vožnje motornega vozila določene vrste ali kategorije. Če je sankcija prepoved vožnje motornega vozila izrečena osebi, ki ima tuje dovoljenje za vožnjo motornega vozila, obsega ta sankcija prepoved vožnje motornega vozila določene vrste na ozemlju Republike Slovenije. Če je storilcu izrečena stranska sankcija kazenskih točk v cestnem prometu v številu, ki ima za posledico prenehanje veljavnosti voziškega dovoljenja, se ne more izreči oziroma izvršiti tudi stranska sankcija prepovedi vožnje motornega vozila. (ZP-1-UPB4, 23. člen)

Policist lahko prepove nadaljevanje vožnje in začasno odvzame voziško dovoljenje:

- če opravi udeležencu cestnega prometa oziroma udeležencu prometne nesreče preizkus s sredstvi ali napravami za ugotavljanje alkohola in s preizkusom ugotovi, da ima voznik v organizmu več alkohola, kot je dovoljeno, mu policist prepove nadaljnjo vožnjo in vozniku motornega vozila začasno odvzame voziško dovoljenje;
- če je zaradi telesnega ali duševnega stanja zmanjšana njegova sposobnost za vožnjo;
- če ne uporablja pripomočkov, ki so vpisani v njegovem voziškem dovoljenju;
- če vozi vozilo v nasprotju z omejitvami, ki so vpisane v njegovo voziško dovoljenje;
- če prekorači dovoljeni čas trajanja vožnje ali ne izkoristi predpisanega počitka.

Vozniško dovoljenje, ki je bilo odvzeto zaradi vožnje pod vplivom alkohola, vožnje pod vplivom mamil, psihoaktivnih zdravil, drugih psihoaktivnih snovi ali odklonitve preizkusa s sredstvi ali napravami ali strokovnega pregleda, se vrne vozniku po preteku 24 ur od odvzema. Vozniško dovoljenje, ki je bilo odvzeto iz drugih razlogov, se vrne vozniku, ko prenehajo razlogi za odvzem. Odvzeto neveljavno voziško dovoljenje se pošlje organu, ki ga je izdal. Če imetnik voziškega

dovoljenja ne prevzame odvzetega vozniškega dovoljenja v treh dneh od dne, ko mu je bilo odvzeto, se to pošlje organu, ki ga je izdal. (ZVCP-1-UPB4, 238. člen)

Po podatkih Uprave za izvrševanje kazenskih sankcij je bilo v letu 2007 izrečenih 30 sankcij prepovedi vožnje motornega vozila. Od tega jih je bilo 29 izrečenih za moške in 1 za ženski spol.

4.5 IZGON TUJCA IZ DRŽAVE

Sodišče sme izreči tujcu sankcijo izгона iz Republike Slovenije, če je bila z dejanjem povzročena nevarnost za nastanek hude posledice oziroma je z dejanjem nastala škodljiva posledica. Izgon se izreče v trajanju od šest mesecev do petih let. Trajanje te sankcije se šteje od dneva izvršitve sodbe o prekršku. (ZP-1-UPB4, 24. člen)

Po podatkih Uprave za izvrševanje kazenskih sankcij je bilo v letu 2007 izrečenih vsega skupaj 102 sankciji izгона tujca iz države. Od tega jih je bilo 101 izrečenih za moške in 1 za ženski spol.

4.6 ODVZEM PREDMETOV

Predmeti, ki so bili uporabljeni ali namenjeni za prekršek, ali pa so nastali s prekrškom, se smejo odvzeti, če so storilčeva last, ali če z njimi razpolaga pravna oseba, ki je storilec prekrška. Ti predmeti se smejo vzeti tudi, če niso storilčeva last, ali z njimi ne razpolaga pravna oseba, ki je storila prekršek, če to terjajo splošna varnost, varovanje življenja in zdravja ljudi, varstvo okolja in ohranjanje narave, gospodarska razmerja ali razlogi morale, kot tudi v drugih primerih, ki jih določa zakon o prekrških. S tem pa ni prizadeta pravica drugih, terjati odškodnino od storilca. S posebnim zakonom se lahko določi način izvršitve odvzema predmetov. V sodbi oziroma odločbi o prekršku se odloči, ali naj se odvzeti predmeti uničijo, ali naj se izročijo ustreznemu organu oziroma organizaciji, ali pa prodajo. Odvzeti predmet, ki je bil uporabljen ali namenjen za prekršek, se lahko vrne lastniku po predhodnem delnem uničenju, s čimer se prepreči njegova ponovna uporaba za storitev prekrška. (ZP-1-UPB4, 25. člen)

5 SANKCIJE ZA DISCIPLINSKE KRŠITVE

Različne vrste odškodnin, zaporna in denarna kazen imajo to skupno značilnost, da zadenejo storilca kršitve kot celoto, ker bremenijo njegovo premoženje ali pa mu odvzamejo prostost. Drugače je s sankcijami za disciplinske postopke. Njihov poglavitni namen je, da prizadenejo kršitelja v tisti lastnosti, ki terja, da je disciplinsko odgovoren.

V tem primeru so tipične disciplinske sankcije:

- javni opomin,
- denarna kazen,
- začasna prepoved opravljanja določene dejavnosti ali pa celo izguba lastnosti člana kolektiva (npr. prenehanje delovnega razmerja). (Pavčnik, 1997, str. 63)

O disciplinski sankciji opomina in denarne kazni je bilo že dosti povedanega na prejšnjih straneh diplomskega dela, zato se bom osredotočila na disciplinsko sankcijo prenehanja delovnega razmerja.

S prenehanjem delovnega razmerja in začasno odstranitvijo z dela (suspenzom, ki je lahko popoln ali nepopoln, obvezen ali neobvezen,...) je kršitelj delovne discipline v bistvu izgnan iz delovne skupnosti, kar je najhujša sankcija, ki se včasih celo težko meri s kazenskimi sankcijami. Izključitev je nasprotje vključevanja, in je marsikdaj bolj drastičen ukrep od tistega, ki ga določa država. Ukrep prenehanja delovnega razmerja in suspenz izražata tudi represivnost in preventivnost delovne organizacije, ki se želi znebiti ali začasno ubraniti kršitelja, oziroma vsaj njegove navzočnosti, ki se ji zdi škodljiva.

Vsakdo, ki stopi v delovno razmerje v katerikoli gospodarski organizaciji, zavodu, državni upravi itd., se mora podvreči disciplini, brez katere ta organizacija ne bi mogla delovati. Ta disciplina pomeni skupnost pravil za ravnanje in vedenje delavcev in uslužbencev in se nanaša praviloma samo na specifične lastnosti tiste organizacije, na vrsto in naravo dela, ki ga opravlja, in podobno. Kršitve teh pravil so disciplinski prestopki in zanje se izrečejo disciplinske sankcije.

Delavec je dolžan izpolnjevati pogodbene in druge obveznosti iz delovnega razmerja. Za kršitev teh obveznosti je delavec disciplinsko odgovoren.

Disciplinsko odgovornemu delavcu lahko delodajalec izreče opomin ali druge disciplinske sankcije, kot so npr. denarna kazen ali odvzem bonitet, če so določene v kolektivni pogodbi na ravni dejavnosti. Disciplinska sankcija ne sme trajno spremeniti delovno pravnega položaja delavca.

Pri izbiri disciplinske sankcije mora delodajalec upoštevati stopnjo krivde, pomembne subjektivne in objektivne okoliščine, v katerih je bila kršitev storjena, in individualne lastnosti delavca. (ZDR, 178. člen)

6 SANKCIJE ZA CIVILNE DELIKTE

Civilni delikti so takšna protipravna dejanja ali takšne protipravne opustitve, ki povzročajo premoženjsko škodo posameznim pravnim subjektom in ki imajo za posledico odškodninsko dolžnost na podlagi neposredne zakonske zapovedi. Tako velja v civilnem pravu pravilo, da je vsakdo upravičen, zahtevati od oškodovanca povračilo škode, ki mu jo je ta prizadel po krivdi, tudi če ne gre za kršitev pogodbene dolžnosti.

Ker je mnogo kaznivih dejanj takšnih, da hkrati povzročajo škodo tistim, katerim so bila storjena, je dostikrat isto dejanje obenem kazenski ali civilni delikt. Zato sme v kazenskem postopku, čeprav mu je glavni namen, da z njim ugotovi sodišče kaznivo dejanje storilca, njegovo krivdo in da mu za storjeno dejanje izreče kazen, oškodovani uveljavljati tudi odškodninski zahtevek, izvirajoč iz kaznivega dejanja. Če ugotavljanje tega zahtevka ne zavljučuje kazenskega postopka, izreče sodišče kazen za kaznivo dejanje, a hkrati naloži obsojencu tudi povračilo povzročene škode. V takem primeru odloči torej obenem o kazenskem in civilnem deliktu.

Pravni predpis lahko terjaja za nastanek kazenskega ali civilnega delikta kakor tudi za kršitev pravic, ustanovljenih po volji prizadetih oseb, zavestno ali namerno protipravno vedenje ali ravnanje. Večina kaznivih dejanj temelji na storilčevem naklepu, tako npr. uboj, huda telesna poškodba, kršitev nedotakljivosti stanovanja, tatvina, prevara, utaja, posilstvo, itd. Tedaj govorimo o naklepem deliktu. Naklepne civilne delikte označuje namerna povzročitev škode drugim pravnim subjektom.

Pravni predpisi pa predvidevajo tudi delikte in kršitve pravic, ustanovljenih po volji prizadetih strank, ki nastanejo iz storilčeve malomarnosti. Kaznivo dejanje velja za storjeno iz malomarnosti, če se je storilec zavedal, da lahko nastane prepovedana posledica, pa je lahkomišelnost mislil, da ne bo nastala ali da jo bo lahko odvrnil, ali če se ni zavedal, da lahko nastane prepovedana posledica pa bi se po okoliščinah in po svojih osebnih lastnostih tega moral zavedati. (Kušej, et al., 1998, str. 78-79)

Posledica civilnih deliktov ter kršitve pogodbenih obveznosti je nastanek škode. Škoda je zmanjšanje premoženja (navadna škoda), preprečitev povečanja premoženja (izgubljeni dobiček), pa tudi povzročitev telesnih ali duševnih bolečin ali strahu drugemu ter okrnitev ugleda pravne osebe (nepremoženjska škoda).

Škoda je lahko torej premoženjska ali nepremoženjska. Cilj sankcioniranja je zato povsem v tem, da se oškodovancem vzpostavi stanje, kakršno je bilo pred škodnim dogodkom. Tega namena s kaznovanjem povzročiteljev škode ne bi mogli doseči, saj ima kaznovanje, se pravi izrekanje kazni za kazniva dejanja, povsem drugačne namene. Seveda pa so tudi na tem področju sankcije prilagojene posledicam civilnopravne kršitve. Tako bo enkrat mogoče premoženjske posledice civilnega delikta odpraviti z vzpostavitvijo v stanje, kakršno bi bilo, če ne bi bilo škodnega dogodka (gre za restitucijo), drugič pa bo prišla v upoštevanje zgolj denarna odškodnina, če vzpostavitev v prejšnje stanje ni več mogoča.

6.1 PREMOŽENJSKA ŠKODA

Pri premoženjski škodi je prizadeto premoženje oškodovanca.

Zakon pravi da je odgovorna oseba dolžna vzpostaviti stanje, ki je bilo, preden je škoda nastala. Če se z vzpostavitvijo prejšnjega stanja škoda ne odpravi popolnoma, je odgovorna oseba dolžna plačati za ostanek škode denarno odškodnino. Kadar vzpostavitev prejšnjega stanja ni mogoča ali kadar je sodišče mnenja, da ni nujno, da bi to storila odgovorna oseba, odloči, da mora ta izplačati oškodovancu ustrezno denarno odškodnino. Sodišče prisodi oškodovancu denarno odškodnino, če jo ta zahteva, razen če okoliščine danega primera opravičujejo vzpostavitev prejšnjega stanja. (OZ-UPB1, 164. člen)

Oškodovanec ima pravico tako do povrnitve navadne škode, kot tudi do povrnitve izgubljenega dobička. Povračilo škode se odmerja po cenah ob izdaji sodne odločbe, razen če zakon ne določa kaj drugega. Pri oceni izgubljenega dobička se upošteva dobiček, ki bi ga bilo mogoče utemeljeno pričakovati glede na normalen tek stvari ali glede na posebne okoliščine, ki pa ga zaradi oškodovančevega dejanja ali opustitve ni bilo mogoče doseči. Če je bila stvar uničena ali poškodovana namenoma, lahko sodišče odmeri odškodnino glede na vrednost, ki jo je imela stvar za oškodovanca. Sodišče, ki upošteva tudi okoliščine, ki so nastale po povzročitvi škode, prisodi oškodovancu odškodnino v znesku, ki je potreben, da postane njegov premoženjski položaj takšen, kakršen bi bil, če ne bi bilo škodljivega dejanja ali opustitve.

Ob upoštevanju premoženjskega stanja oškodovanca lahko sodišče naloži odgovorni osebi, da plača manjšo odškodnino kot znaša škoda, če škoda ni bila povzročena namenoma in tudi ne iz hude malomarnosti, odgovorna oseba pa je šibkega premoženjskega stanja in bi jo plačilo popolne odškodnine spravilo v pomanjkanje. Če je oškodovanec povzročil škodo, ko je kaj delal v oškodovančevo korist, lahko sodišče odmeri manjšo odškodnino; pri tem pa upošteva skrbnost, ki jo kaže oškodovanec v lastnih stvareh.

Kdor prizadene drugemu telesno poškodbo ali prizadene njegovo zdravje, mu mora povrniti stroške v zvezi z zdravljenjem in druge potrebne stroške, ki so s tem v zvezi, ter zaslužek, izgubljen zaradi nezmožnosti za delo med zdravljenjem. Če poškodovani zaradi popolne ali delne nezmožnosti za delo izgubi zaslužek ali so njegove potrebe trajno povečane, ali pa so možnosti za njegov nadaljnji razvoj in napredovanje uničene ali zmanjšane, mu mora odgovorna oseba plačevati določeno denarno rento kot povračilo za to škodo. Kdor žali čast drugega ali kdor zatrjuje ali raznaša neresnične trditve o preteklosti, znanju ali sposobnosti drugega ali o čem drugem, čeprav ve ali bi moral vedeti, da so neresnične, in mu s tem povzroči premoženjsko škodo, jo mora povrniti. (OZ-UPB1, 168. - 177. člen)

6.2 NEPREMOŽENJSKA ŠKODA

Gre za škodo povzročeno dobremu imenu, fizične in psihične bolečine itd.

Če gre za kršitev osebnostne pravice, lahko sodišče odredi na stroške oškodovanca objavo sodbe oziroma popravka ali odredi, da mora oškodovanec preklicati izjavo, s katero je storil kršitev, ali storiti kaj drugega, s čimer je mogoče doseči namen, ki se doseže z odškodnino. (OZ-UPB1, 178. člen)

Sankcioniranje civilnih deliktov, ki so povzročili nepremoženjsko škodo je zelo zapleteno. Tu pride v upoštevanje tako nepremoženjsko zadoščenje, ki se lahko kaže v kesanju zaradi storjenega dejanja, oziroma opravičilu povzročitelja škode oškodovancu, v objavi sodbe, s katero je bila ugotovljena pravna kršitev, in podobno, pa tudi v denarni odškodnini. Denarna odškodnina zaradi narave nepremoženjske škode pogosto vzbuja dvome, ali je z njo sploh mogoče kakorkoli odpraviti ali omiliti posledice škode. Ker zakonodajalec tudi nepremoženjsko škodo priznava kot odškodninski temelj, je do nje oškodovanec seveda upravičen. Stvar sodne prakse je, da izoblikuje dovolj trdne kriterije za odmero te vrste odškodnine, saj zakonodajalec ni mogel oblikovati ustreznih meril za njeno prisojanje. Določil je le, da je treba oškodovancu določiti pravično odškodnino. (Perenič, 2002, str. 96)

Za pretrpljene telesne bolečine, za pretrpljene duševne bolečine zaradi zmanjšanja življenjske aktivnosti, skaženosti, razžalitve dobrega imena in časti ali okrnitve svobode ali osebnostne pravice ali smrti bližnjega in za strah pripada oškodovancu, če okoliščine primera, zlasti pa stopnja bolečin in strahu ter njihovo trajanje to opravičujejo, pravična denarna odškodnina neodvisno od povračila premoženjske škode, pa tudi če premoženjske škode ni. Višina odškodnine za nepremoženjsko škodo je odvisna od pomena prizadete dobrine in namena te odškodnine, ne sme pa podpirati težnj, ki niso združljive z njeno naravo in namenom.

Pravico do pravične denarne odškodnine zaradi pretrpljenih duševnih bolečin ima oseba, ki je bila s prevaro, silo ali zlorabo kakšnega razmerja podrejenosti ali odvisnosti zapeljana h kaznivemu spolnemu občevanju ali drugemu spolnemu dejanju, kot tudi oseba, proti kateri je bilo storjeno kakšno drugo kaznivo dejanje zoper dostojanstvo osebnosti ali moralno. (OZ-UPB1, 181. člen)

Za škodo, ki jo je povzročilo več oseb skupaj, odgovarjajo vsi udeleženci solidarno. Napeljevalec in pomagač ter tisti, ki je pomagal, da se odgovorne osebe ne bi odkrile, odgovarjajo solidarno z njimi. Solidarno odgovarjajo za povzročeno škodo tudi tisti, ki so jo povzročili, delali pa neodvisno drug od drugega, če ni mogoče ugotoviti njihovih deležev pri povzročeni škodi. Kadar ni dvoma, da je škodo povzročila neka izmed dveh ali več določenih oseb, ki so na neki način med seboj povezane, ni pa mogoče ugotoviti, katera od njih jo je povzročila, odgovarjajo te osebe solidarno. (OZ-UPB1, 186. člen)

7 SANKCIJE ZA MLADOLETNIKE

Kaznivo dejanje mladoletnika je v večini primerov zunanje znamenje njegove osebnostne neprilagojenosti. Takšno izhodišče narekuje poseben pristop pri obravnavanju mladostniškega prestopništva, saj je pglavitni namen, ki ga želimo doseči z izvedbo kazenskega postopka in izrekom kazenske sankcije, da bi mladoletnika usposobili za koristno in družbeno sprejemljivo življenje ter da se bo lahko aktivno in ustvarjalno vključil vanj.

Z ustreznimi sankcijami je treba mladoletniku zagotoviti vzgojo, prevzgojo in pravilen razvoj. Splošne ugotovitve o osebnosti mladoletnih prestopnikov kažejo, da gre pri njih pogosto za osebnosti, katerih vzgoja je bila pomanjkljiva ali zanemarjena. Ukrep, ki ga uporabi sodišče, mora torej nadomestiti to, kar je bilo dotlej zamujenega. Zato je treba z ustreznimi sankcijami zagotoviti pomoč in varstvo, pa tudi nadzorstvo, ki so mladoletniku potrebni pri tem, da se bo lahko vključil v življenje. Pri tem sta posebnega pomena strokovno usposabljanje, ki je objektivni pogoj za mladoletnikovo uspešnost v življenju ter razvoj njegove osebne odgovornosti. (Bavcon, Šelih, 1996, str. 426)

Vzgojni ukrepi so namenjeni mladoletnikom, ki so storili kaznivo dejanje v starosti od 14. do 18. leta, izjemoma pa do 21. leta starosti. Izhodišče vzgojnih ukrepov je spoznanje, da imamo v tej starosti opraviti še z nezrelimi, ne povsem razvitimi osebnostmi. Ker gre praviloma za osebnosti, ki so še v razvoju in zato dovolj dovzetne, da jih je mogoče prevzgojiti, se zanje uporabljajo ukrepi, katerih glavna vsebina je pomoč, varstvo in nadzorstvo.

V veljavnem kazenskem zakoniku (KZ-1) ni več poglavja o vzgojnih ukrepih in kaznih za mladoletnike in se mi zdi pomembno da obravnavam tudi to področje, sem uporabila kazenski zakonik iz leta 2004.

Nekateri izmed vzgojnih ukrepov, ki jih pozna kazenski zakonik (KZ-UPB1), se lahko uporabljajo tudi za mlajše polnoletne osebe med 18. in 21. letom starosti, če bi bilo pametneje namesto kazni zapora izreči ukrep.

Vzgojni ukrepi niso moralno obarvani ali vsaj ne v enaki meri kot kazni. Izrečejo se zato, ker je mladoletnik storil kaznivo dejanje, vendar je kaznivo dejanje le znamenje mladoletnikove neprilagojenosti in povod za uporabo vzgojnega ukrepa. Izbira vzgojnega ukrepa praviloma ni odvisna od teže kaznivega dejanja, temveč od osebnosti mladoletnika in od potreb, ki jih narekuje njegova vzgoja. V izjemnih primerih, če gre za storitev zelo hudega kaznivega dejanja in so podani pogoji za izrek kazni, se lahko mladoletniku (samo starejšemu, v starosti od 16. do 18. let) izreče kazen, vendar je to kazen posebne vrste, ki ima mnogo skupnega z vzgojnimi ukrepi. Imenujemo jo kazen mladostniškega zapora. (Bavcon in Šelih, 1996, str. 300)

Vzgojne ukrepe oz. sankcije za mladoletnike razvrščamo v dve temeljni skupini: v ukrepe, ki se izvršujejo na prostosti (imenujemo jih nezavodski ukrepi) in zavodske ukrepe.

V prvo skupino sodijo:

- 1) ukor,
- 2) navodila in prepovedi,
- 3) nadzorstvo organa socialnega varstva.

V drugo skupino pa sodijo:

- 1) oddaja v vzgojni zavod,
- 2) oddaja v prevzgojni dom,
- 3) oddaja v zavod za usposabljanje.

Nezavodske ukrepe (ukrepe na prostosti) izreče sodišče mladoletniku, ki ga je potrebno opozoriti na nepravilnost njegovega ravnanja ter zagotoviti njegovo vzgojo, prevzgojo ali pravilen razvoj v njegovem dotedanjem okolju s pomočjo kratkih ali trajnejših ukrepov ob ustreznem strokovnem vodenju. Splošna merila za izrek teh ukrepov so torej:

1. potreba mladoletnika, da prejme opozorilo v obliki vzgojnega ukrepa, ki naj mu prikaže nepravilnost njegovega ravnanja,
2. potreba mladoletnika za vzgojo, prevzgojo in pravilen razvoj, ki jo je mogoče uresničiti v mladoletnikovem dotedanjem okolju. Pri teh ukrepih torej ni potrebe, da bi mladoletnika izločili iz njegovega okolja,
3. potreba mladoletnika, da se ti prestopki zagotovijo s pomočjo kratkih ali tudi trajnejših programov in torej ni potrebno, da bi trajali dalj časa,
4. potreba mladoletnika, da se ti postopki uresničijo ob ustreznem strokovnem vodenju. Sodišče se mora torej prepričati, da je mladoletniku potrebna dodatna vzgojna pomoč, ki je v svojem okolju sicer ne bi mogel prejeti.

Zavodske ukrepe izreče sodišče mladoletniku, pri katerem so potrebni trajnejši vzgojni, prevzgojni ali zdravstveni ukrepi in njegova popolna ali delna izločitev iz dotedanjega okolja. Ti ukrepi se uporabljajo kot skrajno sredstvo in smejo trajati v mejah, določenih z zakonom, le toliko časa, kolikor je potrebno, da bo dosežen namen vzgojnih ukrepov. Splošna merila za uporabo teh ukrepov so:

1. potreba mladoletnika po trajnejših vzgojnih, prevzgojnih ali zdravstvenih ukrepih,
2. potreba po mladoletnikovi popolni ali delni izločitvi iz dotedanjega okolja. Ker gre za ukrep, ki se izvaja v zavodu, vsebuje prvo merilo tudi potrebo mladoletnika da vzgojne, prevzgojne in zdravstvene ukrepe izvršujejo posebej usposobljeni strokovnjaki, kot so vzgojitelji, psihologi, socialni delavci, zdravniki in drugi. (Bavcon, Šelih, 1996, str. 430)

Pri izbiri vzgojnega ukrepa upošteva sodišče mladoletnikovo starost in njegovo duševno razvitost, njegove psihične lastnosti, njegova nagnjenja, nagibe iz katerih je dejanje storil, dotedanjo vzgojo, okolje in razmere v katerih je živel, težo in naravo dejanja, ali mu je bil že prej izrečen vzgojni ukrep ali kazen in vse druge okoliščine, ki vplivajo na to, da izreče sodišče tisti ukrep, s katerim bo najbolje dosežen namen vzgojnih ukrepov.

7.1 UKOR

Ukor je milejši vzgojni ukrep in pomeni opozorilo mladoletniku zaradi kaznivega dejanja, ki ga je storil. Ukori izreče sodišče, če zadošča, da mladoletniku za storjeno kaznivo dejanje izreče grajo. Ob izrekanju ukora prikaže sodišče mladoletniku škodljivost njegovega ravnanja in ga opozori, da mu bo lahko izreklo strožjo kazensko sankcijo, če bi storil novo kaznivo dejanje.

7.2 NAVODILA IN PREPOVEDI

Ukrep navodila in prepovedi obsega enajst možnih obveznosti in sodišče lahko izreče mladoletniku eno ali več navodil ali prepovedi. Sodišče mora pri tem upoštevati splošna merila za uporabo nezavodskih ukrepov; v njihovem okviru pa upošteva še posebej, ali je mogoče z navodili in obveznostmi vplivati na mladoletnika in njegovo vedenje. Med obveznostmi, ki jih določajo navodila in prepovedi, so tudi takšne, ki jih morda ne bo mogoče pogosto uporabiti, vendar je njihova vključitev v okvir tega ukrepa smiselna, saj je tudi s tem omogočena večja raznovrstnost in gibčnost sistema vzgojnih ukrepov. Navodila oziroma prepovedi morajo biti taka, da usmerjajo in spodbujajo mladoletnikovo nadaljnjo vzgojo in razvoj. Posebej učinkovita bodo tedaj, če bodo konkretna in natančna ter čimbolj v skladu s potrebami mladoletnikove prevzgoje. Navodila oziroma prepovedi morajo biti taka, da jih mladoletnik lahko izpolni in da jih je mogoče nadzirati. (Bavcon, Šelih, 1996, str. 431)

Navodila in prepovedi sodijo kot nezavodski vzgojni ukrep med takšne vzgojne ukrepe, ki so po trajanju kratkotrajni in trajnejši. Trajanje posameznih obveznosti v okviru navodil in prepovedi je lahko različno in je pri nekaterih izmed njih tudi točno opredeljeno.

Razpon navodil in prepovedi, ki jih KZ uvaja, je velik, saj najdemo med njimi take, ki zahtevajo od mladoletnika le majhno aktivnost, pa tudi takšne, ki ga zavezujejo v večjem obsegu. Nekateri med njimi je mogoče izvršiti takorekoč takoj, drugi pa trajajo dalj časa.

Sodišče lahko navodila in prepovedi med izvrševanjem spremeni ali odpravi, če meni, da bo s tem boljše dosežen namen vzgojnih ukrepov. Če bo sodišče ocenilo, da potek (ne)izvršitve navodil oziroma prepovedi ne služi uresničitvi namena vzgojnih

ukrepov, torej mladoletnikovi vzgoji, prevzgoji in tudi nadzoru, lahko eno ali vsa navodila spremeni ali odpravi. (Bavcon, Šelih, 1996, str. 432-435)

Sodišče lahko izreče mladoletniku naslednja navodila in prepovedi:

- 1) osebno se opravičiti oškodovancu;
- 2) poravnati se z oškodovancem tako, da mladoletnik s plačilom, z delom ali kako drugače povrne škodo, ki jo je povzročil s kaznivim dejanjem;
- 3) redno obiskovati šolo;
- 4) usposabljati se za poklic ali sprejeti zaposlitev, ki ustreza njegovemu znanju, sposobnosti in nagnjenju;
- 5) nastaniti se pri določeni družini, v domu ali drugje;
- 6) opraviti delo v korist humanitarnih organizacij ali lokalne skupnosti;
- 7) zdraviti se v ustrezni zdravstveni organizaciji;
- 8) obiskovati vzgojno, poklicno, psihološko ali drugo podobno posvetovalnico;
- 9) udeležiti se programov socialnega treninga;
- 10) opraviti preizkus znanja prometnih predpisov;
- 11) prepoved vožnje motornega vozila pod pogoji, s katerimi je mogoče to sankcijo izreči polnoletnim. (KZ-UPB1, 77. člen)

1) MLADOLETNIKOVO OSEBNO OPRAVIČILO

Gre za navodilo, ki zahteva mladoletnikovo (pa tudi oškodovančevo) pripravljenost na to, da se mladoletnik opraviči. Takšno navodilo ima smisel, če je mogoče pričakovati, da se bo kazenski postopek sam in v zvezi z njim opravičilo vplivalo na mladoletnikovo vedenje tako, da ne bo ponavljal kaznivih dejanj.

2) PORAVNAVA MLADOLETNIKA IN OŠKODOVANCA

Poravnava škode, ki jo je mladoletnik povzročil s kaznivim dejanjem, med mladoletnikom in oškodovancem je mogoča na več načinov: s plačilom, z delom ali kako drugače. Plačilo odškodnine za povzročeno škodo je mogoče in smiselno le tedaj, če ima mladoletnik lastne dohodke oziroma premoženje, iz katerega lahko škodo povrne. Pogoj za plačilo škode z delom je sporazum med oškodovancem in mladoletnikom, da mladoletnik škodo povrne na ta način. To delo je lahko za oškodovanca (na primer pomoč oškodovancu), lahko pa je tudi pomoč, ki jo mladoletnik opravi v korist koga drugega (na primer za kakšno ustanovo, ki tako pomoč potrebuje, za humanitarno organizacijo in podobno). Pri uporabi tega navodila sodišče določi obseg, obliko in način povrnitve škode. Pri tem osebno delo mladoletnika ne sme preseči šestdeset ur v obdobju treh mesecev in mora biti razporejeno tako, da ni moteno mladoletnikovo šolanje ali njegova zaposlitev. Izvrševanje tega navodila pripravijo in vodijo organi socialnega varstva. Pri njihovem izvrševanju sodeluje in ga nadzoruje sodnik za mladoletnike.

3) MLADOLETNIKOVO REDNO OBISKOVANJE ŠOLE

To navodilo je smiselno uporabiti tedaj, če je mladoletnikovo kaznivo dejanje povezano z njegovim izostajanjem od pouka in je mogoče pričakovati, da bo redno obiskovanje pouka prispevalo k temu, da ne bo ponavljal kaznivih dejanj. Za uspešnost tega navodila je med drugim potrebno zagotoviti tudi nadzorstvo nad

njegovim izvrševanjem, torej da bo sodišče sproti obveščeno, ali ga mladoletnik izpolnjuje. Ker trajanje tega navodila ni posebej določeno, velja zanj splošno določilo, trajati sme največ eno leto.

4) MLADOLETNIKOVO USPOSABLJANJE ZA POKLIC ALI SPREJEM ZAPOSLOTITVE, KI USTREZA MLADOLETNIKOVEMU ZNANJU, SPOSOBNOSTIM IN NAGNJENJU

To navodilo je namenjeno tistim mladoletnikom, ki imajo možnost usposabljati se za določen poklic ali dobiti določeno zaposlitev, pa to odklanjajo. Obstajati pa mora tudi verjetnost, da bi izpolnitev takšnega navodila prispeva tudi k temu, da ne bi ponavljal kaznivih dejanj. Čeprav utegne okoliščina, da so veliki problemi s šolanjem in zaposlovanjem nasploh, vplivati na uporabo tega navodila, je njegov obstoj vendarle upravičen, saj pomeni eno izmed številnih možnosti, ki jih ima na razpolago sodišče.

5) MLADOLETNIKOVA NASTANITEV PRI DOLOČENI DRUŽINI, V DOMU ALI KJE DRUGJE

To navodilo je mogoče uporabiti pri tistih mladoletnikih, pri katerih je beganje z doma in okoliščina, da nimajo stalnega prebivališča, eden izmed razlogov za izvršitev kaznivega dejanja in pri katerih je mogoče domnevati, da bi med drugim stalnost prebivališča prispevala k temu, da ne bi ponavljal kaznivih dejanj. Pri tem navodilu gre za nastanitev pri domači ali kakšni drugi družini (na primer pri sorodnikih, prijateljih), lahko pa tudi za nastanitev v kakšnem domu (na primer dijaški dom), pri čemer pa je izključena nastanitev v vzgojni dom.

6) IZVRŠITEV DELA V KORIST HUMANITARNIH ORGANIZACIJ ALI LOKALNE SKUPNOSTI

Uporaba tega ukrepa je raznolika. V nekaterih sistemih ga uporabljajo kot sredstvo za odvratanje kazenskega postopka, v drugih pa kot posebne vrste kazenske sankcije. V tem okviru jo ponekod označujejo kot obliko nadomestila za kazen zapora, drugod kot samostojno kazensko sankcijo. Nasplošno je mogoče reči, da je njena pravna narava sicer nedorečena, da pa se je pri uporabi pokazala kot primerna oblika za manj represivno ukrepanje proti storilcem kaznih dejanj v fazi izrekanja sankcije. Za njeno izvrševanje je potrebno zagotoviti nekaj posebnih pogojev: obstajati morajo dela (programi), ki jih je mogoče uporabiti, potrebno pa je tudi zagotoviti službo, ki se ukvarja z organizacijo, posredovanjem in nadzorovanjem takih programov.

Ob izreku tega navodila je sodišče dolžno določiti obseg del in čas, v katerem jih mora mladoletnik opraviti. Največji obseg teh del je določen s stoddvajsetimi urami, najdaljše obdobje, v katerem je mladoletnik dolžan ta dela opraviti, pa šest mesecev. Glede na obseg in trajanje tega navodila je mogoče reči, da gre za ukrep, ki ima trajnejšo naravo. Enako kot pri navodilu o povračilu škode pa izvrševanje tega ukrepa ne sme ovirati mladoletnikovega šolanja in njegove zaposlitve. Izvrševanje tega navodila pripravijo in vodijo organi socialnega varstva, pri njihovem izvrševanju sodeluje in ga nadzoruje sodnik za mladoletnike.

7) MLADOLETNIKOVO ZDRAVLJENJE V USTREZNI ZDRAVSTVENI ORGANIZACIJI

To navodilo je kot ukrep zdravstvene narave namenjen mladoletnikom, ki potrebujejo posebno zdravstveno pomoč pri postopni prevzgoji in sprejemanju obče spremenljivih norm vedenja.

8) MLADOLETNIKOVO OBISKOVANJE VZGOJNE, POKLICNE, PSIHOLOŠKE ALI DRUGE PODOBNE POSVETOVALNICE

To navodilo je po svoji vsebini podobno kot prejšnje. Z njim poskuša sodišče zagotoviti vzgojo, prevzgojo ali pravičen razvoj s pomočjo posebnih oblik obravnavanja mladoletnika. Mladoletni delinkventi so pogosto osebe, ki potrebujejo pri vzgoji posebno, specializirano pomoč in svetovanje, v kateri izmed prej naštetih posvetovalnic. Svetovanje ima lahko pozitivne učinke na vedenje mladoletnika. Pri takšnem svetovanju gre lahko za pomoč pri osebnostnih problemih, problemih v zvezi z okoljem (družino ali šolo), za odpravo morebitnih specifičnih motenj (na primer premagovanje stresa, govorne motnje in podobno), pa tudi za poklicno svetovanje.

9) MLADOLETNIKOVA UDELEŽBA V PROGRAMIH SOCIALNEGA TRENINGA

To navodilo izreče sodišče zlasti, če je udeležba v takih programih potrebna za mladoletnikovo izobraževanje ali delovno usposabljanje. Ti dve potrebi pa nista edini razlog, da izreče sodišče to navodilo. To utegne biti primerno tudi tedaj, ko je sodelovanje v takih programih primerno zaradi mladoletnikovih osebnostnih značilnosti, zaradi osebnostnega razvoja, ali zaradi razvoja njegovih interesov v prostem času. Programi socialnega treninga obsegajo široko paleto različnih dejavnosti, v okviru katerih lahko pristojni organi sami zagotovijo ali posredujejo raznovrstne oblike učenja, usposabljanja, interesnih in drugih dejavnosti mladoletniku v njegovem dotedanem okolju.

Določen pa je tudi časovni obseg trajanja teh programov. Ti programi dnevno ne smejo preseči štiri ure, maksimalno trajanje pa je omejeno s splošno omejitvijo trajanja tega vzgojnega ukrepa (z enim letom). Izvrševanje tega navodila pripravijo in vodijo organi socialnega varstva. Pri njihovem izvrševanju sodeluje in ga nadzoruje sodnik za mladoletnike.

10) MLADOLETNIKOVO OPRAVLJANJE PREIZKUSA PROMETNIH PREDPISOV

To navodilo je glede na svojo vsebino namenjeno mladoletnikom, ki so izvršili kakšno kaznivo dejanje zoper varnost javnega prometa. Prometna zakonodaja določa, da lahko oseba, ki je dopolnila petnajst let, vozi traktor ali motokultivator; oseba, ki je dopolnila štirinajst let, pa kolo z motorjem.

11) PREPOVED VOŽNJE MOTORNEGA VOZILA

To prepoved je mogoče izreči mladoletniku pod tistimi pogoji, pod katerimi jo je mogoče izreči polnoletnemu storilcu kaznivega dejanja, to je, če je storil kaznivo dejanje zoper varnost cestnega prometa. Za spoštovanje te prepovedi pa naj bi skrbela policija.

7.3 NADZORSTVO ORGANA SOCIALNEGA VARSTVA

Pomen tega vzgojnega ukrepa je ta, da mladoletnik, ki je storil kaznivo dejanje, ostane v svojem dotedanem okolju, posebni strokovni službi (center za socialno delo) pa sodišče naloži, da izvršuje nadzorstvo. Z ukrepom nadzorstva skušamo doseči mladoletnikovo prevzgojo v njegovem normalnem okolju in se pri tem opiramo na člane tega okolja in na strokovno pomoč in nadzorstvo posebej usposobljene službe.

Za izrek vzgojnega ukrepa nadzorstva sta pomembna dva temeljna pogoja:

- mladoletnik potrebuje strokovno pomoč in nadzorstvo;
- na njegovo vzgojo, prevzgojo in pravilen razvoj je potrebno vplivati trajneje.

Ker gre za ukrep, ki se izvršuje na prostosti, mora obstajati tudi splošni pogoj za uporabo ukrepov take vrste, da mladoletnika ni potrebno izločiti iz njegovega dotedanega okolja. Gre torej za ukrep, pri izvajanju katerega je potrebno posebno strokovno znanje, njegovo trajanje pa je daljše kot trajanje doslej obravnavanih vzgojnih ukrepov.

Pri tem ukrepu ostane mladoletnik v svojem dotedanem okolju, pri starših ali kakršni drugi osebi, ki skrbi zanj, nadzorstvo pa izvaja organ socialnega varstva, svetovalec, ki dela v takšnem organu. Svetovalec, ki je po poklicu praviloma socialni delavec, skuša urediti poglobitve probleme, s katerimi se srečuje mladoletnik, zlasti poskrbi za njegovo šolanje, morebitno zaposlitev, za primerno porabo prostega časa, za pravilen mladoletnikov odnos do staršev in ožjega okolja sploh, za morebitno zdravljenje ipd.

Izvajanje nadzorstva obsega pomoč, vodenje in usmerjanje, tako da bi bil mladoletnik po izvršenem ukrepu sposoben samostojno sprejemati zrele odločitve, izpolnjevati obveznosti, ki jih nalaga življenje v družbi, in dejavno delovati v svojem okolju.

Ta ukrep traja najmanj eno leto in največ tri leta, o njegovem prenehanju pa odloči sodišče med izvrševanjem, ko je mogoče glede na njegov uspeh presoditi, da ni potreben oziroma, da ga je potrebno nadomestiti z drugim vzgojnim ukrepom.

Sodišče lahko ob izreku ali med izvrševanjem tega ukrepa določi mladoletniku tudi katero izmed navodil ali prepovedi iz prejšnjega podpoglavja. Ta navodila in prepovedi sodišče naloži tedaj, če meni, da je to potrebno za to, da se doseže namen izrečenega vzgojnega ukrepa. Takšno navodilo ali prepoved v tem primeru nima narave samostojnega vzgojnega ukrepa. Ob določitvi navodil ali prepovedi sodišče pojasni mladoletniku, njegovim staršem, posvojitelju, rejniku ali skrbniku, da lahko spremeni izrečeni ukrep nadzorstva, če mladoletnik danih navodil oziroma prepovedi ne bo izpolnjeval. Izpolnjevanje navodil oz. prepovedi je torej ena izmed okoliščin, na podlagi katerih sodišče presoja uspešnost ali neuspešnost izrečenega vzgojnega ukrepa. Njihovo neizpolnjevanje ima lahko to posledico, da sodišče spremeni izrečeni ukrep ter ga nadomesti z drugim, zavodskim ukrepom. (Bavcon, Šelih, 1996, str. 435)

7.4 ODDAJA V VZGOJNI ZAVOD

Oddaja v vzgojni zavod je zavodski ukrep, pri katerem skušamo doseči mladoletnikovo prevzgojo v trdnejših okvirih zavodskega okolja in pod stalnim vodstvom in nadzorstvom strokovnih vzgojiteljev. Sodišče izreče ta vzgojni ukrep, če je izpolnjen splošni pogoj za njegovo uporabo, to je, da so pri mladoletniku potrebni trajnejši vzgojni, prevzgojni ali zdravstveni ukrepi in njegova popolna izločitev iz dotedanega okolja. Pri izreku tega ukrepa sodišče tudi presodi, ali pomeni v konkretnem primeru zavodski ukrep skrajno sredstvo za zagotovitev mladoletnikove vzgoje, prevzgoje in pravilnega razvoja. Poleg tega mora biti izpolnjen tudi poseben pogoj, in sicer, da je potrebno poskrbeti za mladoletnikovo vzgojo in prevzgojo pod stalnim vodstvom in nadzorstvom strokovnih vzgojiteljev.

Ta vzgojni ukrep se lahko izvršuje v vsakem zavodu za nastanitev mladine, kot so npr. dijaški domovi in vzgojni domovi za mladino.

Vzgojni ukrep oddaje v vzgojni zavod se lahko izvaja tudi v stanovanjskih skupinah, ki jih organizirajo vzgojni zavodi, ali z dnevnim bivanjem mladoletnikov v vzgojnem zavodu. Gre za manjše stanovanjske enote, v katerih biva od tri do osem mladoletnikov z dvema do štirimi vzgojitelji. Stanovanjske skupine, ki so praviloma nameščene v stanovanjih, pogosto v prostem mestnem okolju, so namenjene oskrbi otrok in mladoletnikov, ki so sposobni živeti v bolj odprti skupnosti.

Oddaja v vzgojni dom traja najmanj šest mesecev in največ tri leta. Ko izreče sodišče ta ukrep, ne določi, koliko časa naj traja, temveč odloči o tem kasneje glede na uspeh prevzgoje, ker je šele tedaj mogoče določiti, kdaj naj izvrševanje ukrepa preneha oziroma kdaj ga je mogoče nadomestiti z drugim vzgojnim ukrepom.

7.5 ODDAJA V PREVZGOJNI DOM

Oddaja v prevzgojni dom je zavodski ukrep, s katerim skušamo doseči mladoletnikovo prevzgojo v okvirih zavodskega okolja, s pomočjo učinkovitejših prevzgojnih ukrepov.

Ta vzgojni ukrep sodišče izreče, če je izpolnjen splošni pogoj za izrek zavodskega ukrepa in gre za mladoletnika, kateremu so potrebni učinkovitejši prevzgojni ukrepi. Pri odločanju, ali naj uporabi ta ukrep, mora sodišče upoštevati nekatere okoliščine, ki se nanašajo na mladoletnikovo osebnost in na storjeno kaznivo dejanje. Pri svoji odločitvi, ali bo izreklo ta vzgojni ukrep, sodišče upošteva težo in naravo kaznivega dejanja, in to, ali so bili mladoletniku že prej izrečeni vzgojni ukrepi ali kazni. To je edini vzgojni ukrep, pri katerem sodišče ocenjuje težo in naravo kaznivega dejanja ter mladoletnikovo prejšnje življenje. Ti in drugi podatki o mladoletnikovi osebnosti in njegovem okolju so sodišču temelj za presojo, ali so mladoletniku potrebni učinkovitejši prevzgojni ukrepi.

Večinoma uporabljajo sodišča ta vzgojni ukrep takrat, kadar gre za huje vzgojno motene mladoletnike, zlasti za mladoletne povratnike. Ta vzgojni ukrep lahko traja najmanj eno leto in največ tri leta.

7.6 ODDAJA V ZAVOD ZA USPOSABLJANJE

Tudi ta vzgojni ukrep je tako kot prejšnja dva, zavodski ukrep. Po svojem bistvu je to subsidiaren ukrep, ki ga sodišče izreče namesto oddaje v vzgojni zavod ali v prevzgojni dom oziroma namesto varnostnega ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu. Sodišče ga izreče mladoletniku, ki je moten v telesnem in duševnem razvoju (npr. slepi, slabovidni, gluhi, gluhonemi, telesni invalidi) in je zaradi tega potrebno uporabiti ta ukrep namesto tistih zavodskih vzgojnih ukrepov, ki bi bili sicer ustrezni oziroma namesto varnostnega ukrepa.

Mladoletnik ostane v zavodu za usposabljanje dokler je to potrebno za njegovo usposabljanje, zdravljenje ali varstvo, vendar najdalj tri leta.

Če je sodišče izreklo mladoletniku ta vzgojni ukrep namesto varnostnega ukrepa, lahko po preteku enega leta vsako leto znova odloči, ali sta zdravljenje in varstvo še potrebna. Ob mladoletnikovi polnoletnosti pa sodišče preizkusi, ali je potrebno, da še ostane v tem zavodu, ali pa ga je treba premestiti v ustrezen zavod za polnoletne osebe.

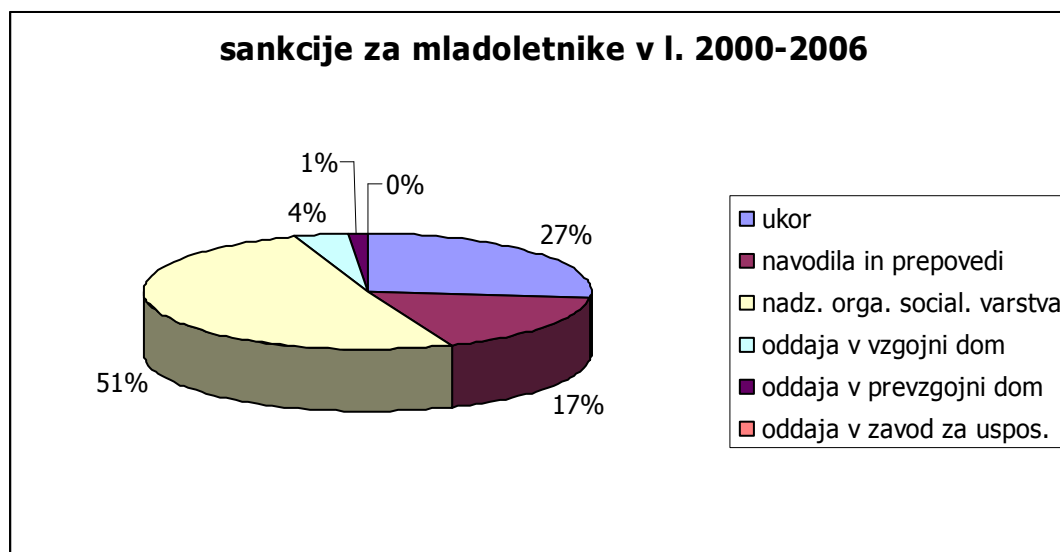
Tabela 4: Mladoletne osebe, ki so jim bile v obdobju od 2000 do 2006 izrečene sankcije

vrsta sankcije	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	delež
ukor	174	167	217	171	147	101	102	27%
navodila in prepovedi	134	104	106	76	95	88	71	17%
nadz. orga. social. varstva	241	270	363	275	328	263	286	51%
oddaja v vzgojni dom	10	12	24	29	19	28	26	4%
oddaja v prevzgojni dom	17	7	5	9	9	5	3	1%
oddaja v zavod za uspos.	/	1	/	/	1	1	/	0%

Vir: statistični letopis RS 2007

Vzgojni ukrep je bil v letih 2000 do 2006 izrečen 3985 osebam, v letu 2006 pa 488 osebam. Vidimo lahko, da je bilo v obdobju od 2000-2006 izrečenih največ sankcij nadzorstva organa socialnega varstva, sankcija oddaje v zavod za usposabljanje pa je bila izrečena samo trem osebam.

Graf 3: Delež mladoletnih oseb, ki jim je bila izrečena sankcija



Vir: tabela št. 3

Iz grafa je razvidno, da sta bila v obdobju od leta 2000 do 2006, zoper mladoletne najpogosteje izrečena vzgojna ukrepa nadzorstva organa socialnega varstva (51%) in ukor (27%).

7.7 MLADOSTNIŠKI ZAPOR

Mladostniški zapor je hujša izmed dveh vrst glavnih kazni, ki ju je mogoče uporabiti proti mladoletnikom in hkrati tudi izjemna oblika sankcije, ki se lahko zanje uporabi. Mladostniški zapor je namenjen za izjemne primere, medtem ko so vzgojni ukrepi tista vrsta kazenskih sankcij, ki so v prvi vrsti namenjeni mladoletnim storilcem kaznivih dejanj.

Kazenski zakonik (pri tem sem uporabila KZ-UPB1) v 89. členu določa pogoje za uporabo kazni mladostniškega zapore. Ti pogoji so:

- Starejšemu mladoletniku sme sodišče izreči mladostniški zapor za kaznivo dejanje, za katero je z zakonom predpisana kazen zapore petih ali več let, če zaradi narave in teže dejanja in zaradi visoke stopnje kazenske odgovornosti ne bi bilo upravičeno izreči vzgojnega ukrepa.
- Mladostniški zapor ne sme biti krajši od šestih mesecev in ne daljši od petih let. Za kazniva dejanja, za katera je mogoče izreči kazen zapore tridesetih let, se sme izreči mladostniški zapor do desetih let. Mladostniški zapor se izreka na leta in cele mesece.
- Pri odmeri mladostniškega zapore sodišče ni vezano na najmanjšo mero kazni zapore, predpisano za storjeno dejanje.

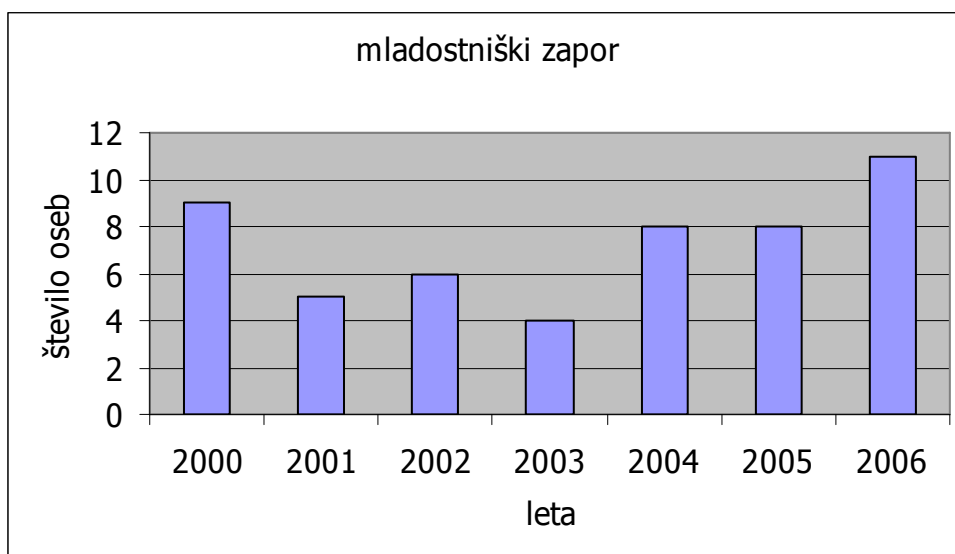
Mladostniški zapor se sme izreči starejšemu mladoletniku samo, če sodišče ugotovi, da je bil kazensko odgovoren. Kazensko odgovornost mladoletnika ugotavlja sodišče tako, da presodi, ali je mladoletnik razumel pomen svojega dejanja in ali je imel v oblasti svoje dejanje. Prav tako pa mora ugotoviti, ali je mladoletnik ravnal naklepoma ali iz malomarnosti.

Ker je mladostniški zapor kazenska sankcija, ki vsebinsko združuje značilnosti vzgojnih ukrepov in kazni, veljajo zanj nekatere posebnosti glede odmere in trajanja. Glede trajanja mladostniškega zapora se je kazenski zakonik iz leta 2004 opredelil že v 89. členu, o odmeri pa govori 90. člen KZ-UPB1, ki pravi naslednje:

- Pri odmeri mladostniškega zapora upošteva sodišče poleg olajševalnih in obteževalnih okoliščin še stopnjo mladoletnikove osebne zrelosti in čas, potreben za njegovo vzgojo, prevzgojo in strokovno usposabljanje.
- Če stori mladoletnik dvoje ali več kaznivih dejanj in sodišče spozna, da je treba za vsa dejanja izreči mladostniški zapor, izreče sodišče eno kazen v mejah zakonske mere te kazni. Če pa sodišče spozna, da bi bilo treba mladoletnika za kakšno kaznivo dejanje, kaznovati z mladostniškim zaporom, za druga kazniva dejanja pa izreči denarno kazen ali vzgojni ukrep, izreče za vsa dejanja samo mladostniški zapor.
- Tako ravna sodišče tudi tedaj, kadar se po izreku mladostniškega zapora ugotovi, da je mladoletnik pred njegovim izrekom ali po njem storil kakšno kaznivo dejanje.

Izvrševanje mladostniškega zapora je organizirano tako, da se čimbolj zagotovijo vzgoja, prevzgoja in strokovno usposabljanje tistih, ki jim je sodišče izreklo kazen. Starejši mladoletniki prestajajo kazen mladostniškega zapora v posebnih kazenskih zavodih, v katerih lahko ostanejo do dopolnjenega triindvajsetega leta starosti. V tem zavodu obstajajo možnosti za dopolnilno izobraževanje in za strokovno usposabljanje. Izvrševanje mladostniškega zapora se izvršuje drugače kot kazen zapora. Pri mladostniškem izvrševanju zapora se upoštevajo v čimvečjem možnem obsegu takšni načini in oblike dela z obsojenci, ki naj zagotovijo njihovo vzgojo, prevzgojo in strokovno usposabljanje. (Bavcon, Šelih, 1996, str. 451, 452)

Graf 4: Število mladoletnikov, ki so bili v obdobju od 2000 do 2006 obsojeni na sankcijo mladostniškega zapora



Vir: statistični letopis RS 2007

Iz grafa je razvidno, da je bilo v letu 2003 najmanj mladoletnikov obsojenih na prestajanje mladostniškega zapora v letu 2006 pa največ. Nasplošno pa število obsojenih mladoletnikov ne presega več kot 12 oseb na leto.

7.8 DENARNA KAZEN ZA MLADOLETNIKE

Denarna kazen se je kot ena izmed sankcij za mladoletnike razširila v času od osemdesetih let dalje. V tem času se je namreč pokazalo, da število mladoletnikov, ki imajo svoje dohodke, narašča in da bi bilo smiselno uvesti sankcijo premoženjske narave tudi za mladoletnike.

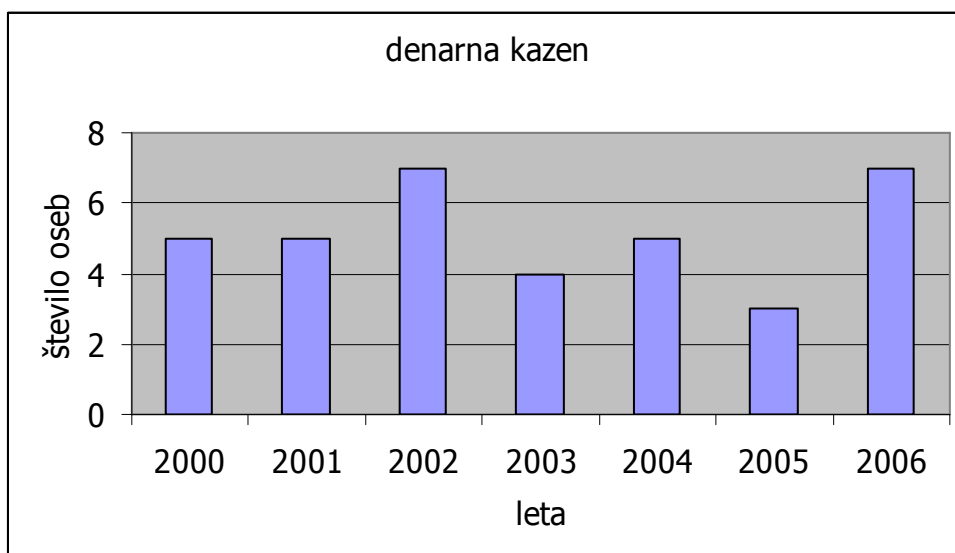
88. člen kazenskega zakonika (KZ-UPB1) pravi:

- Starejšemu mladoletniku sme sodišče, upoštevajoč tudi namen vzgojnih ukrepov, za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zapora do petih let ali denarna kazen, izreči denarno kazen, če jo je po svojih dohodkih zmožen sam plačati.
- Če se denarna kazen mladoletniku izreče v dnevni zneski, njena najnižja mera znaša dva dnevna zneska, najvišja pa sto osemdeset dnevni zneski.
- Če se denarna kazen ne da niti prisilno izterjati, sodišče namesto nje izreče enega izmed vzgojnih ukrepov, torej z ukorom, navodili in prepovedmi ali z nadzorstvom organa socialnega varstva.

- Če pa sodišče spozna, da bi bilo treba starejšega mladoletnika za kakšno kaznivo dejanje kaznovati z denarno kaznijo, za drugo pa izreči vzgojni ukrep, izreče za vsa kazniva dejanja denarno kazen ali vzgojni ukrep.

Denarno kazen je mogoče izreči starejšemu mladoletniku, ki je kazensko odgovoren. Denarna kazen je namenjena za manj huda kazniva dejanja, torej obstaja možnost, da sodišče doseže namen kazenskih sankcij za mladoletnike z izrekom premoženjske sankcije, ki naj mladoletnika ekonomsko prizadene. Pogoj za to je, da gre za mladoletnika, ki je sposoben izrečeno denarno kazen plačati sam. (Bavcon, Šelih, 1996, str. 453)

Graf 5: Število mladoletnikov, ki so bili v obdobju od 2000 do 2006 obsojeni na sankcijo denarne kazni



Vir: statistični letopis RS 2007

Iz grafa je razvidno, da je število mladoletnih obsojencev na sankcijo denarne kazni, v letu 2002 in 2006 enako, in sicer znaša 7 obsojenih oseb. Najmanjše število obsojenih oseb pa je bilo v letu 2005. V povprečju pa število obsojenih oseb v obdobju od 2000 do 2006 ne presega 8 mladoletnikov na leto.

8 IZREKANJE SANKCIJ ZA MLADOLETNE OSEBE

Praviloma se kazenska sankcija izreče takrat, ko je storilec kaznivega dejanja, ki je dejanje storil kot mladoletnik, še mladoleten, torej preden je dopolnil 18 let. Vendar pa niso tako redki in izjemni primeri, ko je storilec storil kaznivo dejanje kot mladoletnik, v času, ko se mu izreka kazenska sankcija, pa je že polnoleten.

V takšnih primerih je potrebno rešiti vprašanje, kakšno kazensko sankcijo naj sodišče izreče. Načeloma stoji kazenska zakonodaja na stališču, da se sme izreči storilcu, ki je bil v času kaznivega dejanja mladoleten, samo takšna kazenska sankcija, kakršna je predvidena za mladoletnike. Dejstvo, da se je kazenski postopek morebiti zavlekel, ne sme biti v škodo storilcu kaznivega dejanja v tem smislu, da bi ga zaradi tega obravnavali strožje in bi zanj uporabili kazenske sankcije za polnoletne. Polnoletnemu, ki je kaznivo dejanje storil kot mladoletnik, zato sodišče praviloma izreče vzgojni ukrep. (Bavcon, Šelih, 1996, str. 443)

Kazenski zakonik iz leta 2004 v 72. členu pravi, da se mladoletniku, ki je bil ob storitvi kaznivega dejanja že star štirinajst let, in manj od šestnajst let (mlajši mladoletnik), smejo izreči le vzgojni ukrepi. Mladoletniku, ki je bil ob storitvi kaznivega dejanja že star šestnajst let, in manj od osemnajst let (starejši mladoletnik), se smejo izreči vzgojni ukrepi pod posebnimi pogoji. Kazensko odgovornemu starejšemu mladoletniku se sme izjemoma izreči tudi denarna kazen ali mladoletniški zapor, pa tudi prepoved vožnje motornega vozila ali izgon tujca iz države. Mladoletnim storilcem kaznivih dejanj se lahko izrečejo tudi varnostni ukrepi, razen prepovedi opravljanja poklica, če jim je izrečen vzgojni ukrep, denarna kazen ali mladoletniški zapor.

8.1 IZREKANJE KAZENSKIH SANKCIJ POLNOLETNIM, KI SO STORILI KAZNIVO DEJANJE KOT MLAJŠI MLADOLETNIKI

Obdobje med storitvijo kaznivega dejanja in sojenjem je pri tej skupini storilcev kaznivih dejanj zelo dolgo, saj so storili kaznivo dejanje med 14. in 16. letom, sodi pa se jim šele, ko so dosegli polnoletnost. Zato je mogoče, da se takšen storilec kaznivega dejanja po storitvi kaznivega dejanja povsem uredi in ustali, ne da bi mu bil izrečen vzgojni ukrep. Zato je kazenski zakonik pri določanju pogojev za izrek kazenskih sankcij tej skupini storilcev kaznivih dejanj restriktiven.

Glede polnoletnih, ki so storili kaznivo dejanje kot mlajši mladoletniki, določa kazenski zakonik v 92. členu iz leta 2004 naslednje:

- ❖ Polnoletnemu, ki je dopolnil enaindvajset let, se ne sme soditi za kaznivo dejanje, ki ga je storil kot mlajši mladoletnik.
- ❖ Če polnoletni, ki je storil kaznivo dejanje kot mlajši mladoletnik, med sojenjem še ni dopolnil enaindvajset let, se mu sme soditi samo za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen hujša od petih let zopora. Takšnemu polnoletnemu sme sodišče izreči samo ustrezen zavodski vzgojni ukrep. Pri presoji, ali naj izreče ta ukrep, upošteva sodišče vse okoliščine primera, zlasti pa težo storjenega dejanja, čas, ki je pretekel od njegove storitve, storilčevo vedenje in namen tega vzgojnega ukrepa.

8.2 IZREKANJE KAZENSKIH SANKCIJ POLNOLETNIM, KI SO STORILI KAZNIVO DEJANJE KOT STAREJŠI MLADOLETNIKI

Pri tej skupini polnoletnih sprejema kazenski zakonik stališče, da sme sodišče takšnim polnoletnim izreči kazensko sankcijo in razlikuje med primeri, ko gre za polnoletnega, ki še ni dopolnil enaindvajset let in tistimi primeri, ko je polnoletni že dopolnil enaindvajset let.

Kazenski zakonik iz leta 2004 v 93. členu pravi:

- ❖ Polnoletnemu se sme izreči za kaznivo dejanje, ki ga je storil kot starejši mladoletnik vzgojni ukrep nadzorstva organa socialnega varstva, ustrezen zavodski vzgojni ukrep, denarno kazen, pa tudi mladoletniški zapor. Pri presoji, ali naj izreče sankcijo in katero izmed naštetih sankcij, upošteva sodišče vse okoliščine primera, zlasti pa težo storjenega dejanja, čas, ki je pretekel od njegove storitve, storilčevo vedenje in namen, ki ga je treba doseči s temi sankcijami.
- ❖ Polnoletnemu, ki je storil kaznivo dejanje kot starejši mladoletnik in ki je med sojenjem dopolnil enaindvajset let, sme izreči sodišče namesto mladoletniškega zapora kazen zapora ali pogojno obsodbo. Kazen zapora, izrečena v takšnem primeru, ima glede rehabilitacije, izbrisa obsodbe in pravnih posledic enak pravni učinek kot mladoletniški zapor.

9 IZVRŠEVANJE KAZENSKIH SANKCIJ

Izvrševanje kazenske sankcije je konkretna uresničitev abstraktne predpisane sankcije zoper storilca kaznivega dejanja. Izvrševanje kazenske sankcije pomeni neposredno realizacijo kazni, opozorilnih sankcij in varnostnih ukrepov.

Z izvršitvijo kazni se uresničuje njena generalno in specialno preventivna funkcija. V generalno preventivnem pomenu utegne izvršitev kazni učinkovati na potencialne storilce kaznivih dejanj kot potrditev, da je grožnja s kaznijo resno mišljena, in kot opozorilo na vse neugodnosti, ki jih prinaša s seboj. V specialno preventivnem pomenu pričakujemo, da bodo te neprijetne posledice izvršitve kazni tako vplivale na storilca, da se bo v prihodnje varoval novih kaznivih dejanj. (Bavcon, Šelih, 1996, str. 380)

9.1 NAČELA ZA IZVRŠEVANJE KAZENSKIH SANKCIJ

Kazensko pravo določa načelna izhodišča in okvire za izvrševanje kazenskih sankcij. Iz določb kazenskega zakonika je mogoče povzeti temeljna načela za izvrševanje kazenskih sankcij. Ta načela so:

1. Načelo zakonitosti
2. Načelo humanosti
3. Načelo prevzgoje in resocializacije
4. Načelo individualizacije (Bavcon, Šelih, 1996, str. 381-383)

9.1.1 Načelo zakonitosti

Spoštovanje načela zakonitosti je med izvrševanjem sankcij, zlasti tistih, ki so povezane z odvzemom prostosti, zelo pomembno, ker se zelo rado posega v človekove pravice in vrednote.

Načelo zakonitosti v zvezi z izvrševanjem kazenskih sankcij pomeni dvoje. Zakonitost kazenskih sankcij pomeni najprej, da se sme izvršiti le tista kazenska sankcija, ki je bila izrečena s pravnomočno sodno odločbo, in le proti tistemu, na kogar se nanaša. Drugi vidik načela zakonitosti pri izvrševanju kazenskih sankcij je pomembnejši. Storilcu kaznivega dejanja se smejo vzeti ali omejiti njegove pravice, zajamčene z ustavo in zakoni, le v tolikšni meri, kolikor je nujno, da se izvrši posamezna sankcija. Oseba, proti kateri se izvršuje kazenska sankcija, ne sme biti podvržena mučenju ali drugi obliki okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja. V primeru, da je bila takšnemu ravnanju podvržena, ji mora biti zagotovljeno sodno varstvo.

9.1.2 Načelo humanosti

Kazenska sankcija pomeni sama po sebi za storilca kaznivega dejanja neko zlo, jemlje ali omejuje mu pravice, ki jih je dotlej imel in prosto užival. V zgodovini kazenskega prava pa so kazni izvrševali tako, da so z njimi povzročali obsojencu trpljenje in ponižanje. Postopna humanizacija izvrševanja kazenskih sankcij, še posebej kazni, je zato pridobitev novejše dobe in sodobno kazensko pravo šteje humanost pri izvrševanju kazenskih sankcij za eno svojih temeljnih načel.

Načelo humanosti se kaže v zahtevi, da je treba varovati telesno in duševno celovitost obsojencev. Načelo humanosti zahteva tudi, da je odnos do obsojencev human in da temelji na spoštovanju njihove osebnosti kot ljudi, hkrati pa se mora uveljaviti tudi v omejevanju prisilnih ukrepov zoper obsojence, še posebej v omejevanju uporabe fizične prisile in strelnega orožja.

Kazenski zakonik iz leta 2004 v 108. členu pravi, da je z obsojenci treba ravnati človeško, spoštovati njihovo osebno dostojanstvo ter varovati njihovo telesno in duševno celovitost. Ni dovoljeno uporabljati prevzgojnih, medicinskih ali psiholoških postopkov, ki posegajo v obsojenčevo osebnost, in jih obsojenec upravičeno izrecno zavrača. To se ne nanaša na redne oblike dela, kot so šolanje, poklicno usposabljanje, vzgoja ipd., ampak le na tisto, kar pomeni poseganje v obsojenčevo osebnost.

9.1.3 Načelo prevzgoje in resocializacije

To načelo se nanaša predvsem na izvrševanje kazni zapora. Njen posebni namen je tudi omogočiti storilcu kaznivega dejanja, če to sprejema, tiste oblike resocializacije, ki bi lahko prispevale k temu, da po prestani kazni ne bo ponavljal kaznivih dejanj.

Z izvršitvijo kazni zapora skušamo pripraviti obsojenca na življenje na prostosti tako, da bo živel in delal v skladu s pravnim redom in da ne bo kršil pravnih norm z izvrševanjem kaznivih dejanj. V ta namen se uporabljajo različni sodobni prevzgojni in tudi terapevtski ukrepi, ki delujejo v ta namen, da bi usposobili obsojenca, da bo po izvršitvi kazni lahko izpolnjeval dolžnosti, ki mu jih nalaga sožitje z drugimi, in da se bo sposoben vesti v skladu z veljavnimi pravnimi normami.

9.1.4 Načelo individualizacije

Načelo individualizacije ima pri izvrševanju kazenskih sankcij poseben poudarek in posebno vsebino. Individualizacija izvrševanja kazenskih sankcij je posebej pomembna pri kazni zapora. Individualizacija je pogoj za uresničevanje načela prevzgoje in resocializacije in vsebuje celoto vseh ukrepov med izvrševanjem kazni zapora, katerih namen je doseči resocializacijo obsojenca.

9.2 IZVRŠEVANJE KAZNI IN PREKRŠKOV

Pri obravnavanju izvrševanja kazenskih sankcij mi je bil v veliko pomoč zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, kjer je zelo podrobno zapisano kako in kdaj lahko različne vrste sankcij izvršujemo.

Kazen zapora

Kazni zapora in mladoletniškega zapora, kazni zapora, izrečene v postopku o prekršku, ter kazni zapora izrečene po drugih predpisih, se izvršujejo v zavodih za prestajanje kazni zapora.

Izvrševanje kazni zapora in mladoletniškega zapora mora biti organizirano tako, da omogoča usposabljanje obsojenca in mladoletnika za življenje na prostosti, da bo živel v skladu z veljavnimi pravnimi in moralnimi normami.

Prestajanje kazni zapora, izrečene v postopku o prekršku, se sme prekiniti največ do deset dni. Če je osebi, kaznovani za prekršek, prekinitev prestajanja kazni dovoljena zaradi zdravljenja, lahko prekinitev traja, dokler je potrebno zdravljenje zunaj zavoda. O prekinitvi kazni odloči direktor uprave.

Oseba, kaznovana za prekršek, ki je prestala polovico oziroma tretjino kazni zapora, se lahko predčasno odpusti s prestajanja kazni zapora, če je iz narave prekrška in iz njenega obnašanja med prestajanjem kazni zapora mogoče utemeljeno pričakovati, da ne bo ponovila prekrška.

Denarna kazen

Če obsojenec ne plača denarne kazni v določenem času, se kazen izterja prisilno. Če se zaradi prisilne izterjave denarne kazni obsojenčevo premoženje toliko zmanjša, da iz njega ni mogoče poravnati odškodninskega zahtevka oškodovanca, se poravna ta zahtevek do višine izterjane denarne kazni iz sredstev plačane denarne kazni.

Kazenske točke v cestnem prometu s prenehanjem veljavnosti vozniškega dovoljenja in prepovedjo vožnje motornega vozila

Kazen kazenske točke v cestnem prometu se izvrši z vpisom v evidenco.

Kazen prepovedi vožnje motornega vozila se izvrši z dnem pravnomočnosti sodbe, s katero je kazen izrečena. Kazen prepovedi vožnje motornega vozila se za potrebe izvrševanja te kazni vpiše v evidenco izdanih vozniških dovoljenj.

Če je sodišče izreklo kazen prepovedi vožnje motornega vozila ob pogojni obsodbi, mora pristojna policijska postaja obvestiti sodišče, ki je izreklo to kazen, če pogojno obsojeni ne spoštuje prepovedi vožnje motornega vozila.

Izgon tujca iz države

Tujec, ki mu je izrečena kazen izгона tujca iz države, se v skladu z zakonom po pravnomočnosti sodbe oziroma po odpustu iz zavoda prisilno odstrani iz države. Tujca policija privede do državne meje in ga napoti čez mejo. Tujcu, ki ga ni mogoče takoj odstraniti, odredi policija kraj, kjer mora prebivati, dokler ne zapusti Republike Slovenije.

9.3 IZRŠEVANJE OPOZORILNIH SANKCIJ

Sodišče, ki je izreklo obsojencu pogojno obsodbo z varstvenim nadzorstvom, pošlje sodbo z razpoložljivimi podatki o obsojenčevi osebnosti takoj po pravnomočnosti pristojnemu centru. Pristojni center v 30 dneh po prejemu sodbe predlaga sodišču svetovalca, ki bo izvrševal varstveno nadzorstvo. Pristojni center predlaga svetovalca izmed strokovnih delavcev centra ali drugih oseb, ki so primerne za opravljanje dolžnosti svetovalca in s predlogom soglašajo.

Svetovalec med izvrševanjem varstvenega nadzorstva pomaga obsojencu reševati osebne, družinske in druge težave, zlasti pa tiste, ki nastajajo v zvezi z izpolnjevanjem navodil, ki jih je odredilo sodišče. Če ima obsojenec težave v zvezi z zaposlitvijo, nastanitvijo, zdravljenjem ali izobraževanjem, se svetovalec razen s pristojnim centrom poveže še z ustreznimi organi, podjetji in drugimi organizacijami, ki obsojencu lahko nudijo potrebno pomoč. Svetovalec med izvrševanjem varstvenega nadzorstva nadzira izvajanje izrečenih navodil tako, da pri ustreznih organih ali drugih osebah, kjer se posebna navodila neposredno izvajajo, ugotavlja, če se izrečeno navodilo izvaja.

9.4 IZRŠEVANJE VARNOSTNIH UKREPOV

O izvrševanju varnostnih ukrepov govori zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, in sicer od 158. do 162. člena.

Prepoved opravljanja poklica

Prepoved opravljanja poklica, samostojne dejavnosti ali dolžnosti izvršuje upravna enota, na območju katere ima tisti, ki mu je izrečen ta ukrep, stalno oziroma začasno prebivališče. Če se tisti, ki mu je izrečen varnostni ukrep prepovedi opravljanja poklica, samostojne dejavnosti ali dolžnosti, preseli na območje druge upravne enote, je treba o izreku varnostnega ukrepa obvestiti pristojni organ, ki nadaljuje izvrševanje tega varnostnega ukrepa.

Odvzem voznškega dovoljenja

Varnostni ukrep odvzema voznškega dovoljenja izvrši upravni organ za notranje zadeve, pristojen za izdajo voznških dovoljenj, na območju katerega ima tisti, ki mu je izrečen ta ukrep, stalno prebivališče. Če stalnega prebivališča ni mogoče ugotoviti, izvrši ukrep organ, pristojen po njegovem začasnem prebivališču. Vozniško dovoljenje, se odvzame in uniči. Če tisti, ki mu je izrečen ta varnostni ukrep, nima voznškega dovoljenja, se ta ukrep izvrši tako, da se v evidenco upravnega organa, pristojnega za izdajanje voznških dovoljenj, vpiše prepoved izdaje voznškega dovoljenja za čas trajanja tega ukrepa.

Odvzem predmetov

Varnostni ukrep odvzema predmetov izvrši sodišče, ki je izreklo sodbo na prvi stopnji. Odvezeti predmeti se prodajo v skladu z zakonom, ki ureja izvršilni postopek, izročijo kriminalističnemu muzeju ali kakšnemu drugemu zavodu ali uničijo. Denar, ki se dobi s prodajo odvzetih predmetov, je prihodek Republike Slovenije.

9.5 IZVRŠEVANJE VZGOJNIH UKREPOV

Za izvršitev vzgojnih ukrepov skrbi center, pristojen po kraju bivanja. Če mladoletni storilec kaznivega dejanja nima stalnega prebivališča, pa tisti center, kjer je sedež sodišča, ki je izreklo ukrep.

Navodila in prepovedi

Izvrševanje navodil in prepovedi, ki jih sodišče izreče mladoletniku, pripravi, vodi in nadzira pristojni center. Navodila in prepovedi, ki jih ne izvajajo pristojni centri, se izvršujejo v organih in organizacijah, kamor izvajanje take dejavnosti sodi. Le-ti morajo o uspehu izvrševanja navodil in prepovedi obveščati sodišče in pristojni center. Pristojni center obvesti sodišče, ki je mladoletniku izreklo kot vzgojni ukrep navodilo, ko oceni, da je namen izvrševanja tega vzgojnega ukrepa dosežen.

Nadzorstvo organa socialnega varstva

Ko prejme center odločbo sodišča, s katero je mladoletniku izrečen vzgojni ukrep nadzorstva organa socialnega varstva, določi mladoletniku svetovalca in o tem obvesti sodišče. Minister, pristojen za socialne zadeve, podrobneje uredi pogoje, ki jih morajo izpolnjevati svetovalci, in druga vprašanja v zvezi z delom svetovalcev.

Oddaja v vzgojni zavod

Vzgojni ukrep oddaje v vzgojni zavod se izvršuje v skladu s predpisi, ki urejajo usmerjanje mladostnikov s posebnimi potrebami. Minister, pristojen za šolstvo, določi vzgojne zavode, v katerih se izvaja vzgojni ukrep oddaje v vzgojni zavod za posamezne kategorije mladostnikov.

Oddaja v prevzgojni dom

Vzgojni ukrep oddaje v prevzgojni dom se izvršuje v prevzgojnim domu za mladoletnike. Prevzgojni dom je notranja organizacijska enota uprave. Nadzorstvo nad izobraževanjem mladoletnikov v prevzgojnim domu opravlja ministrstvo, pristojno za šolstvo.

Oddaja v zavod za usposabljanje

Vzgojni ukrep oddaje v zavod za usposabljanje se izvršuje v zavodih za usposabljanje otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju.

Mladostniški zapor

Kazen mladostniškega zavora prestajajo starejši mladoletniki v posebnem zavodu za prestajanje kazni mladostniškega zavora, v katerem lahko ostanejo do dopolnjenega triindvajsetega leta. Če dotlej ne prestanejo kazni, se premestijo v zavod, v katerem prestajajo kazen polnoletni obsojenci. Izjemoma lahko ostane v zavodu za mladoletnike tudi obsojenec, ki je že star triindvajset let, vendar samo, če je to potrebno, da dokonča šolo ali strokovno usposobitev.

10 ZAKLJUČEK

V diplomski nalogi sem predstavila tiste vrste sankcij, ki jih pri nas uporabljamo na posameznem področju. Diplomski nalogi sem dodala statistično obdelavo podatkov po strukturnih odstotkih, ki nam približajo, kolikšen je delež obsojenih oz. katera vrsta sankcije je bile najpogosteje izrečena, tako polnoletnim kot mladoletnim osebam.

V prvem vsebinskem sklopu diplomskega dela, kjer sem obravnavala sankcije za kazniva dejanja v obdobju od leta 2000 do leta 2006 sem ugotovila, da je bilo v letu 2006 za 5,2% več obsojenih oseb kot v letu 2005. Najpogostejša kazenska sankcija na tem področju je zaporna kazen, saj je bila izrečena 7195 osebam, med temi je bilo 5911 pogojnih obsodb, sicer pa se število dodeljenih zapornih kazni iz leta v leto povečuje, v povprečju za nekaj odstotkov na leto. Denarne kazni pa so bile izrečene 577 osebam, med katerimi je bilo za okoli 2% pogojnih obsodb. Denarne kazni prav tako kot zaporne kazni iz leta v leto naraščajo. Iz raziskave sem ugotovila, da zaporne kazni obsojenci večinoma ne odslužijo v celoti, ampak jim sodni senat pred zaključkom kazni izreče pogojno obsodbo. Kazen, ki jo sodišče določi, ni izvršena, če pogojno obsojeni v času, ki ga sodišče določi ne stori novega kaznivega dejanja.

Večina oseb, ki jih je senat spoznal za krive kaznivega dejanja in jim je bila izrečena sankcija sodnega opomina je bila v obravnavanem obdobju v letu 2004. Na splošno pa lahko ugotovimo, da je sankcija sodnega opomina izrečena v obdobju od 2000-2006 približno enaka oz. so nihanja zelo majhna.

Naslednje ugotovitve so namenjene varnostnim ukrepom. Vprašanje je, kateri ukrep sodišče največkrat izreče moškemu spolu in katerega ženskam. Rezultati temeljijo na letu 2007. Pri obeh spolih je največkrat izrečen vzgojni ukrep odvzema predmetov, in sicer pri moških 168, pri ženskah pa samo 9.

V drugem vsebinskem sklopu sem ugotavljala, katere sankcije za prekrške pri nas poznamo in v kakšnem obsegu jih sodni senat izreka. V letu 2007 je bilo po podatkih Uprave za izvrševanje kazenskih sankcij zaradi prekrška zaprtih 3253 oseb, uklonilno zaprtih pa 1138 oseb, od tega je bilo 50 žensk. Pridobila sem tudi podatke za sankcijo prepovedi vožnje motornega vozila in izgon tujca iz države, kjer so rezultati raziskave pokazali, da je v letu 2007 bilo izrečenih 30 sankcij prepovedi vožnje motornega vozila in 102 sankciji izгона tujca iz države.

Podatki o sankcijah za disciplinske kršitve in civilne delikte so zelo skopi oz. jih skoraj nisem zasledila, zato sem pri tretjem in četrtem vsebinskem sklopu ugotavljala samo katere sankcije poznamo na teh dveh področjih. Pri disciplinskih kršitvah je med drugimi sankcijami pomemben suspenz pogodbe o zaposlitvi, kjer izgubimo zaposlitev, pri civilnih deliktih pa je ključnega pomena škoda, ji jo povzročimo drugim.

Kot sem že v samem uvodu predstavila, se mi zdi peti vsebinski sklop oz. sedmo poglavje zelo pomembno, ker se nanaša na mladoletne osebe in na sankcije, ki jih lahko zadenejo. Pri tem je zelo pomembno, da je sankcija, ki je mladoletni osebi dodeljena tudi učinkovita, da mladoletnik v prihodnje ne bo ponavljal kaznivih dejanj. Namen vsake sankcije za mladoletne osebe je, da mladoletnika seznanijo s storjenim kaznivim dejanjem in mu omogoči pravilen razvoj, vzgojo in prevzgojo, da se bo lahko ponovno normalno vključil v okolje in svojo družbo.

Raziskava katere sankcije najpogosteje prizadenejo mladoletne osebe je pokazala, da je v obdobju od leta 2000 do leta 2006 sodni senat najpogosteje izrekel ukrep nadzorstva organa socialnega varstva, ki je nezavodski ukrep oz. ukrep na prostosti. Ta ukrep je senat dodelil več kot 50 odstotkom mladoletnih oseb, s 27 odstotki pa mu sledi ukor.

Zanimiva je tudi raziskava izrečenih kazni s strani senata kot sta mladostniški zapor in denarna kazen. Obe sankciji sta bili v obravnavanem obdobju v letu 2006 mladoletnikom največkrat izrečeni, in sicer sankcija mladostniškega zapora 11 in denarna kazen 7 mladoletnim osebam.

V zadnji, šesti vsebinski sklop sem uvrstila izrekanje kazenskih sankcij za mladoletne, ki se deli v dve skupini, in sicer na izrekanje kazenskih sankcij polnoletnim, ki so storili kaznivo dejanje kot mlajši mladoletniki, torej tisti, ki so stari 14 let; in na starejše mladoletnike, tiste, ki so stari 16 let. Prvim se sme izreči samo vzgojni ukrep, drugim pa vzgojni ukrep pod posebnimi pogoji.

Izvrševanje kazenskih sankcij predvideva zakon o izvrševanju kazenskih sankcij. Po analizi tega zakona sem ugotovila, da lahko izvrševanje kazenskih sankcij poteka v različnih ustanovah, centrih, kot so npr. zapori, zdravstveni zavodi, razni centri, kjer je najpogostejši CSD, vzgojni zavodi, prevzgojni domovi in zavodi za usposabljanje otrok. Poznamo pa tudi druge oblike izvrševanja kazenskih sankcij, kot so prisilna izterjava in pravnomočnost obsodbe.

Diplomsko delo je nastalo na osnovi podatkov statističnih letopisov in letopisa uprave za izvrševanje kazenskih sankcij. Zelo posplošeno za zaključek ugotavljam, da število kaznivih dejanj in posledično tudi uporaba različnih kazenskih sankcij iz leta v leto narašča.

LITERATURA

- PERENIČ, Anton. Uvod v pravo. Visoka policijsko-varnostna šola, Ljubljana, 2002.
- BAVCON, Ljubo, ŠELIH, Alenka. Kazensko pravo splošni del. ČZ Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 1996.
- KUŠEJ, Gorazd, PAVČNIK, Marijan, PERENIČ, Anton. Uvod v pravnoznanstvo. ČZ Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 1998.
- PAVČNIK, Marijan. Teorija prava, prispevek k razumevanju prava. Cankarjeva založba, Ljubljana, 1997.
- PAVČNIK, Marijan, CERAR, Miro, NOVAK, Aleš. Uvod v pravnoznanstvo. Uradni list RS, Ljubljana, 2006.
- CERAR, Miro, NOVAK, Aleš, PAVČNIK, Marijan, PERENIČ, Anton. Praktikum za uvod v pravnoznanstvo. ČZ Uradni list RS, Ljubljana, 1998.
- Kazenski zakonik RS z uvodnimi pojasnili Ljuba Bavcona, Ivana Beleta, Mitje Deisingerja, Draga Demšarja, Zvonka Fišerja, Milana Kosterce, Pavla Martonošija, Alenke Šelih in stvarnim kazalom Vida Jakulina. ČZ Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 1995.
- Zakon o prekrških z uvodnimi pojasnili Boštjana Tratarja in stvarnim kazalom. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2003.
- Statistični letopis RS za leto 2007.
- Letopis Uprave za izvrševanje kazenskih sankcij, Letno poročilo 2007.
- Statistične informacije št.58. Statistični urad RS. Kriminaliteta.
- Poročilo o delu policije 2007.

VIRI

- JAKULIN, Vid. Sankcije za kazniva dejanja in prekrške. VII dnevi javnega prava, 10 let slovenska ustave, Portorož, 4. – 6. junij. 2001, št. 1, str. 431-441.
- FILIPČIČ, Katja. Položaj mladoletnikov v kazenskem postopku in postopku zaradi prekrška. Podjetje in delo. 2002, št. 6-7, str. 1436-1456.
- ŠELIH, Alenka. Problemi kazenskih sankcij. Podjetje in delo. 1993, št. 5-6, str. 474-497.
- PEČAR, Janez. Disciplinsko kaznovanje in nadzorovanje. Podjetje in delo. 1991, št. 5, str. 413-428.
- SKUBIC, Nataša. Sankcija. Pravna praksa. 2006, št. 49/50, str. 34.

ZAKONI

- Kazenski zakonik RS. Ur. list RS, št. 63/94, 70/94, 23/99, 40/04, 95/04, 55/08.
- Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij. Ur. list RS, št. 12/92, 58/93, 35/94, 87/97, 56/98, 26/99, 22/00, 24/01, 101/01, 59/02, 70/06, 110/06, 76/08.
- Obligacijski zakonik. Ur. list RS, št. 83/01, 32/04, 28/06, 40/04, 97/07.
- Zakon o prekrških. Ur. list RS, št. 13/93, 61/96, 73/97, 73/98, 31/99, 33/00, 110/03, 86/04, 44/05, 40/06, 3/07, 29/07, 58/07, 17/08, 21/08.
- Zakon o varnosti cestnega prometa. Ur. list RS, št. 1/91, 30/98, 33/00, 100/00, 21/02, 67/02, 7/03, 83/04, 35/05, 69/05, 108/05, 25/06, 105/06, 123/06, 133/06, 37/08, 56/08, 73/08.
- Zakon o delovnih razmerjih. Ur. list RS, št. 29/92, 71/93, 2/94, 12/99, 101/99, 42/02, 46/07, 103/07.

VIRI Z INTERNETA

- Selinšek, Lilijana. Študijsko gradivo. Splošno o kazenskih sankcijah. Dostopno na: http://www.pf.uni-mb.si/datoteke/lilijana_selinsek/Kazensko%20pravo/p_4_splosno_o_kaz._sankcijah.ppt, 28.3.2008.
- Abecednik. Sankcija. Dostopno na: <http://s.abecednik.com/sankcija.html>FirefoxHTML%5CShell%5COpen%5CCommand, 28.3.2008.
- Ministrstvo za pravosodje. Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij. Dostopno na: <http://www.mp.gov.si/index.php?id=2241>FirefoxHTML\Shell\Open\Command, 5.4.2008.
- Statistični urad Republike Slovenije. Dostopno na: http://www.stat.si/letopis/index_vsebina.asp?poglavje=11&leto=2006&jezik=siFirefoxHTML\Shell\Open\Command, 5.4.2008.

SEZNAM TABEL IN GRAFOV

Tabela 1: Število zapornih in denarnih kazni v obdobju od leta 2000 do 2006	9
Graf 1: Izrečeni sodni opomini za polnoletne osebe v obdobju od 2000-2006.....	13
Tabela 2: Izrečeni varnostni ukrepi po spolu v letu 2007.....	16
Graf 2: Primerjava števila zaradi prekrškov zaprtih oseb v obdobju od 2004-2007 .	17
Tabela 3: Struktura uklonilno zaprtih po starosti in spolu v letu 2007.....	20
Tabela 4: Mladoletne osebe, ki so jim bile v obdobju od 2000 do 2006 izrečene sankcije	36
Graf 3: Delež mladoletnih oseb, ki jim je bila izrečena sankcija.....	37
Graf 4: Število mladoletnikov, ki so bili v obdobju od 2000 do 2006 obsojeni na sankcijo mladostniškega zapora	39
Graf 5: Število mladoletnikov, ki so bili v obdobju od 2000 do 2006 obsojeni na sankcijo denarne kazni	40

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

Oz.	oziroma
KZ	kazenski zakonik
RS	Republika Slovenija
SL	Statistični letopis
t.i.	tako imenovano
CSD	center za socialno delo
npr.	na primer
ipd.	in podobno
št.	številka

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA

Izjavljam, da sem diplomsko delo samostojno izdelala pod vodstvom mentorice dr. Alenke Kuhelj.

Diplomsko delo mi je lektorsko pregledal in popravil Simon Zapušek.

Dovoljujem objavo diplomskega dela na internetu.